

TEMA
om
funding

KRAV TIL FORSKERE:

SKAF FORSKNINGS- MIDLER ELLER SMUT

SIDE 18-25

“

**Sat lidt på spidsen
kæmper du
for dit levebrød**

Line Block Hansen

SIDE 22

TEMA
om
funding

6

MANGE FORSKERE SKAL SKAFFE PENGENE TIL DERES EGEN LØN – 4 UD AF 10 OVERVEJER AT SØGE VÆK

Mange forskere forventes i dag selv at skaffe alle eller en del af midlerne til deres forskning, hvis de fortsat vil være ansat. Usikkerheden får mange til at overveje at skifte branche, viser DM-rundspørge.

18

“SAT LIDT PÅ SPIDSEN KÆMPER DU FOR DIT LEVEBRØD”

Line Block Hansen oplevede det som stressende og ubehageligt at måtte kæmpe med sine kolleger om at få fingre i de samme forskningsmidler, så hun droppede universitetskarrieren.

22

STORBY-RÆSET FORTSÆTTER

Unge er ligeglade med politikerne - flere vil læse i København.

MARKAGER VANDT RETSSAG

AU-forskeren Stiig Markager har ikke æreskrænket danske landmænd ved at udtale, at kvælstofindholdet i havet er stigende. 4

NY MINISTER ER DEN NIENDE PÅ TI ÅR

Jesper Petersen afløser Ane Halsboe-Jørgensen, der sad på posten som uddannelses- og forskningsminister i lidt over to år. 5

KVINDER RYKKER IND PÅ MANDESTUDIER – MEN IKKE OMVENDT

Der bliver færre mænd og flere kvinder på samtlige fakultetsområder, men der er meget begrænset opmærksomhed på kønsskævheden på fag med mange kvinder, siger kønsforsker. 8

POLITIKERNE VIL STADIG UDFLYTTE 5-10 PCT. AF STUDIEPLADSERNE FRA DE STORE BYER

Universiteterne skal i efteråret 2021 udarbejde oplæg til, hvordan de kan udflytte eller nedskalere optaget i de fire største byer. 10

VIS DIN PH.D.: LAD DE UNGE UDDANNE SIG I STORBYERNE

Eva Mærsk, der laver ph.d.-projekt om samspillet mellem ungdomskultur, geografisk (im)mobilitet og videregående uddannelse for unge i Danmark og Holland, dumper regeringens udflytningsplaner. 12

LÆRING: DEN SIMPLE TEST – SOM IKKE ER HELT SÅ SIMPEL IGEN

Multiple choice testen skal ikke undervurderes. Den kan mere end blot teste faktuel viden. 14

MÅNEDENS FOTO: SKOVBRAND FORVARSEL OM KLIMAFORANDRINGER

De voldsomme skovbrande i Middelhavsområdet er en af de mange ubehagelige konsekvenser af den globale opvarmning som IPCC-klimarapporten forudsiger. 16

UNIVERSITETERNE I ØKONOMIKLEMMEN – EKSTERNE PENGE ÆDER DE FRIE MIDLER

Universiteterne er havnet en i ond cirkel, hvor følgeomkostningerne ved eksternt finansierede forskningsprojekter lægger beslag på en stigende del af deres basismidler. 24

KRONIK: GLEMSOMHED, OND VILJE ELLER BARE DUMHED?

For få år siden skulle alt og alle internationaliseres. I dag lyder der andre og langt mere nationalpopulistiske toner. Væk med SU til udenlandske studerende og farvel til engelsksprogede uddannelser. Danske uddannelser er for danskere! 26

NAVNE

Nye udnævnelser, priser og bevillinger. 28

BAGSIDE: BACHELORMINISTEREN

Den nye uddannelses- og forskningsminister er med sin uddannelse som bachelor i statskundskab et godt eksempel på, at bachelorer også kan finde fodfæste på arbejdsmarkedet.

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig. Løseabonnementer: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag:

8.200 eks. Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Forside:

Jesper Voldgaard.

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion:

OTW A/S.

Næste udgivelse:

30. september 2021

Af **Olav W. Bertelsen**, formand for universitetslærer-afdelingen i DM og FTR på AU

Konkurrenceudsat kollaps

Hen over de seneste årtier er de konkurrenceudsatte forskningsmidler blevet en stadig vigtigere og større del af universiteternes budgetter. De eksterne bevillinger er ikke længere glasur på kagen, men i stigende grad grundlaget for driften. Der er mange institutter, hvor hver medarbejder skal hjemtage mere end en million kroner om året, hvis det skal hænge sammen. Og man kan ikke bare stå af ræset og nedskalere, for universiteternes basisforskningsmidler er allerede brugt som medfinansiering og til at dække udekkeede følgeudgifter fra de store bevillinger.

I dette nummer af Forskerforum bliver vi konfronteret med, hvordan hjemtag af eksterne midler er blevet en så stor belastning for arbejdsmiljøet på universiteterne, at mange videnskabelige medarbejdere overvejer at forlade jobbet.

Universiteterne er præget af en stærkt individualiseret præstationskultur. Vi producerer til eget cv, så vi kan nå næste ansættelsesniveau eller karrieremål og dermed beholde jobbet. Og når der kun er få stillinger på næste niveau, bliver grundstemningen "vind eller forsvind!"

Mod alle odds er der institutter, hvor opgaven med at hjemtage konkurrenceudsatte forskningsmidler er gjort til et fælles anliggende. En sådan kulturændring er helt nødvendig. For at sikre, at vi ikke udfører dobbeltarbejde med ukoordinerede eller håbløse ansøgninger, men først og fremmest for at sikre arbejdsmiljøet. Det er ikke sundt at

opfatte kollegerne som direkte konkurrenter, og det er ikke sundt at opleve at stå alene med den byrde, det er at skulle hjemtage midler i noget, der mere og mere ligner rent lotteri. Men arbejdet med at sikre arbejdsmiljøet på universiteterne virker ofte håbløst, når de udefrakommende rammebetingelser er, som de er.

Den danske universitetssektor risikerer at kollapse, hvis der ikke sker en ændring af de rammer, der skaber dårligt arbejdsmiljø.

Solidaritet i forhold til tiltrækning af konkurrenceudsatte midler er nødvendigt, når der er en meget stor forskel på de muligheder, forskellige grupper har for at tiltrække midler. Det er veldokumenteret, at der er væsentligt færre midler at søge, hvis man er humanist, end hvis man driver teknisk videnskab. Dertil kommer, at der i flere år har været en bevægelse mod meget store bevillinger; det betyder, at det er de veletablerede professorer, der sidder på alle midlerne, bortset fra de midler, der er afsat til mindre talentplejebestemmelser. Endelig er

der også stor forskel på, hvilke områder inden for det enkelte institut der aktuelt har gode muligheder for at hjemtage bevillinger, fx fordi det er meget forskelligt, hvor oplagt det er at lave industrisamarbejde, eller fordi visse emner for en periode har samfundsmæssig bevågenhed.

Det meget store individuelle fokus på at tiltrække midler betyder også, at universiteternes forskning i stigende grad retter sig mod de skiftende muligheder for funding frem for de langsigtede forskningsperspektiver, der rækker ud over Folketingets aktuelle valgperiode. Dermed kan vi miste de grundlæggende og radikalt nye forskningsresultater, som Danmark har brug for om 20 og 50 år.

Den danske universitetssektor risikerer at kollapse, hvis der ikke sker en ændring af de rammer, der skaber dårligt arbejdsmiljø, unødigt intern konkurrence og et forskningsfokus, der ikke rækker længere end til næste bevillingsmulighed.

Det afgørende ansvar ligger hos politikerne og hos de store fonde. Det er dem, der direkte og indirekte sætter de rammebetingelser, vi kæmper med på universiteterne. Så der er nok at gøre for den nye forskningsminister, Jesper Petersen. Vi byder velkommen og håber, at opgaven bliver løftet.

Vi skal have sikret arbejdsmiljøet og de langsigtede forskningshorisonter gennem forbedrede rammebetingelser! Ellers ender den danske universitetssektor i konkurrenceudsat kollaps. ■

[VUNDET]

Markager vandt over Bæredygtigt Landbrug

Stiig Markager har ikke ærekrænket danske landmænd ved at udtale sig om kvælstofindholdet i havet, har Retten i Hillerød fastslået. **"Endom, det danske samfund kan være godt tjent med"**, siger forsvarsadvokat.

Det er ikke ærekrænkende over for danske landmænd at sige, at kvælstofmængden i havene stiger. Det fastslog Retten i Hillerød fredag den 2. juli, hvor den frikendte Stiig Markager, professor ved Institut for Bioscience, AU, der var blevet sagsøgt for injurier af organisationen Bæredygtigt Landbrug.

"Det er en frifindelse i sin reneste form – at udsagnet ikke ville kunne krænke nogen. De behøver ikke at vurdere, om det var korrekt, eller om han var i god tro, for udsagnet var i sig selv ikke krænkende", konstaterer advokat Jonas Christoffersen, der førte forsvaret af Stiig Markager sammen med advokat René Offeren.

Han havde imidlertid håbet, at retten ville afvise sagen. Det ville nemlig sende et klart signal om, at den slags diskussioner slet ikke hører til i danske retssale.

"Retten har fulgt den retspraksis, der gælder i forvejen. Vi prøvede at rykke grænserne for at sætte en stopper for den her type sager, og det fik vi ikke noget ud af", siger Jonas Christoffersen.

Han mener dog alligevel, at der er grund til at være glad for sagens udfald.

"Overordnet synes jeg, det her er en dom, som det danske samfund kan være tjent med, fordi den krystalklart slår fast, at man ikke kan bruge injuriersager som politisk kampskridt, på den måde Bæredygtigt Landbrug har gjort. Det skal være ærekrænkende, og det er ikke ærekrænkende at sige, at kvælstofudledningen stiger. Jeg læser det på godt dansk, som om retten siger til Bæredygtigt Landbrug: Hvad har I gang i?"

DM-formand Camilla Gregersen havde også håbet på en afvisning.

"Jeg er naturligvis glad for frifindelse i sagen, men jeg havde allerhelst set, at retten helt havde afvist sagen, fordi videnskabelige uenigheder ikke hører hjemme i en retssal, men skal afklares gennem videnskabelig debat. Men frifindelsen viser, at Bæredygtigt Landbrug ikke havde belæg for at kritisere Stiig Markager for hans beregninger. Og det understreger, at forskere kan stå frem i offentligheden med saglig kritik til gavn for os alle", siger hun.

Erkendte, at Markager kunne have ret

Baggrunden for sagen var en kronik i Berlingske den 31. marts 2019. Her skrev Stiig Markager, at udledningen af kvælstof i havet var steget med 700 tons om året. Bæredygtigt Landbrug reagerede skarpt på den indirekte kritik af landbrugets miljøbelastning, særligt da man ikke kunne genkende stigningen og det specifikke tal, og efter forgæves at have presset Stiig Markager til at

trække udsagnet tilbage valgte foreningen til sidst at sagsøge ham – en sag, der 8. juni kom for Retten i Hillerød.

I retten forklarede Stiig Markager, at hans beregninger adskiller sig fra den årlige Novana-rapport om miljøets tilstand, fordi han bruger en mere finmasket beregningsmetode.

"Jeg foretager beregninger for hver eneste fjord hver måned, hvilket giver en mere detaljeret undersøgelse. Jeg synes, det er en bedre måde at behandle tallene på", forklarede han i retten.

Ved den afsluttende procedure erkendte Bæredygtigt Landbrugs advokat, Uffe Baller, at Stiig Markagers tal måske godt kunne være korrekte. Men han fastholdt over for dommeren, at der ikke var dækning for Stiig Markagers udsagn i Berlingske. Her blev der nemlig henvist til Novana-rapporten som datakilde, hvilket teknisk set var forkert.

"Man påberåber sig en kilde, hvor det ikke kan udledes direkte af kilden, men kun ved at komme bagved og i øvrigt benytte metoder, der ikke anvendes af kilden selv", argumenterede Uffe Baller.

Forsvaret mente imidlertid, at sagen aldrig burde have været for retten.

"Der bør stilles krav til, hvornår man kan siges at have en tilstrækkelig retslig interesse i at gå ind i en sag. Det er ikke måden, vi debatterer den slags ting på", sagde forsvarsadvokat René Offeren i sin procedure og indstillede til afvisning af sagen og ellers frifindelse af Stiig Markager, hvilket altså blev sagens udgang. ■

Jesper Petersen er den niende videnskabsminister på ti år

Der har været gang i svingdørene i Børsgade igen. Ane Halsboe-Jørgensen er fortid som uddannelses- og forskningsminister og bliver kultur- og kirkeminister i stedet.

Universiteterne har fået ny minister. Igen, fristes man til at sige. Ane Halsboe-Jørgensen nåede at sidde på posten som uddannelses- og forskningsminister i lidt over to år, inden hun tog et lille skridt op i det interne ministerhierarki og nu kan kalde sig kultur- og kirkeminister.

Afløseren, 39-årige Jesper Petersen, betegnes af politiske iagttagere som en loyal partisoldat, der bliver belønnet med en ministerpost for sin støtte til Mette Frederiksen.

At holde to år som uddannelses- og forskningsminister er slet ikke dårligt, viser et kig på ministerlisten. De fleste er kun blevet hængende et års tid – med Helge Sander, der sad på posten fra 2001 til 2010, som en enkelt undtagelse.

En optælling lavet af videnskab.dk bekræfter, at svingdørene bliver hyppigt brugt i Børsgade. Kun fødevarerområdet har skiftet politisk chef lige så ofte som uddannelses- og forskningsområdet de seneste ti år. Skatteministeriet kommer ind på en tredjeplads med otte ministerskift i perioden, og derefter følger en række ministerier med syv.

Tim Knudsen, professor emeritus på KU, siger til videnskab.dk, at de mange udskiftninger er et udtryk for lav politisk prioritering.

Politisk kommentator Lars Trier Mogensen vurderer også, at ressortområdet prestigemæssigt rangerer i den lavere ende af ministerierne.

“Ministeriet er ikke en uriaspost, men den har ikke høj prestige i regeringen,

og netop derfor tænker jeg, at positionen har haft en meget høj rotation af ministre”, udtaler han til Science Report.

Ekspert: Forvent ikke et kursskifte

Interessen samler sig nu om, hvad universiteterne kan forvente med Jesper Petersen ved rattet, og her vurderer Lars Trier Mogensen, at han loyalt videreføre den nuværende linje med fokus på den regionale politik og udflytning af studiepladser til de mindre byer. Det skyldes blandt andet, at Jesper Petersen oprindeligt blev valgt ind i Folketinget for Socialistisk Folkeparti i 2007. Han skiftede først til Socialdemokratiet i 2013 efter en magtkamp i SF, så han har skullet gøre sig fortjent til at blive en del af inderkredsen i sit nye parti ved at være loyal over for formandens politiske projekt. Hovedpersonen har selv været meget sparsom med udmeldinger om sine planer.

På Facebook skriver han: “Jeg glæder mig til arbejdet for uddannelse og forskning af højeste kvalitet. Til samarbejdet med de virkelig mange mennesker, der hver dag lægger liv og sjæl i uddannelser og forskning i Danmark.

FORHENVÆRENDE MINISTRE

Ane Halsboe-Jørgensen (S)
juni 2019 - august 2021

Tommy Ahlers (V)
maj 2018 - juni 2019

Søren Pind (V)
november 2016 - maj 2018

Ulla Tørnæs (V)
februar 2016 - november 2016

Esben Lunde Larsen (V)
juni 2015 - februar 2016

Sofie Carsten Nielsen (RV)
februar 2014 - juni 2015

Morten Østergaard (RV)
oktober 2011 - februar 2014

Charlotte Sahl-Madsen (K)
februar 2010 - oktober 2011

Helge Sander (V)
november 2001 - februar 2010

Og til at være minister for og lytte til de studerende på de mange forskellige typer af uddannelser, der er på ministeriets område. Nu og her skal jeg lære ministeriet at kende og sætte mig dybere ind i sagerne”.

Det Humanistiske Fakultet på KU hæfter sig ved i et opslag på Facebook, at Jesper Petersen ved sin udnævnelse sagde, at “de humanistiske uddannelser bidrager til en forståelse af os selv som land og mennesker”. Sikkert en kærvkommen ros efter en sommer, hvor flere humanistiske forskningsområder kom under politisk beskyldning, anklaget for at bedrive pseudoforskning.

Jesper Petersen er uddannet BA i statskundskab på KU i 2007 og har ifølge sit cv arbejdet i sekretariatet på Center for Ungdomsforskning (DPU), men skulle ellers ikke have personligt kendskab til universitetsverdenen. ■

Statsminister Mette Frederiksen præsenterede den nye kultur- og kirkeminister Ane Halsboe-Jørgensen (th.) og uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen (tv.) foran Frederik VIII's Palæ på Amalienborg Slotsplads mandag den 16. august.

Storbyræset fortsætter

Studenteroptaget og uddannelsessøgningen bekræfter tendensen, at stadig flere unge foretrækker at gå på universitetet i København. SDU og RUC fik laveste optag i mange år, og RUC's rektor frygter, at udflytningsplan måske har forstærket tendensen.

Arets studenteroptag på universiteterne ligner næsten et flabet svar til Folketingets beslutning om, at flere unge skal uddannes i provinsen. Tallene fortsætter nemlig en klar tendens for de senere år: flere optagne på studiepladser i hovedstaden, færre optagne uden for hovedstaden.

Lægger man tallene sammen for de optagne på KU, DTU, CBS, ITU og AAU's campus i Sydhavnen, udgjorde det godt 44 procent af det samlede optag. Det tal er steget gradvist over de sidste fem år, og det samlede tal for optaget på universiteterne uden for hovedstaden er tilsvarende faldet.

Optaget er en konsekvens af uddannelsessøgningen, hvor tendensen blot er endnu stærkere. Godt 51 procent af førsteprioritetsansøgningerne gik til universitetsuddannelser i hovedstaden. I 2018 var det tal knap 46 procent.

Tilbagegang på SDU og RUC

Overordnet var både søgning og optagstal lidt lavere end tallet for 2020, som var usædvanligt højt på grund af Covid-pandemien og dårlige muligheder for at rejse og få job. Det samlede førsteoptagstal på små 32.000 ligner til gengæld meget tallene for de tidligere år. To universiteter – SDU og RUC – oplevede dog en relativt markant tilbagegang i både søgning og optag. SDU's optag på 4.833 er en tilbagegang på 8 procent i forhold til 2019 og det laveste siden 2012.

“Tallene går op og ned. Vi har haft en tydelig nedgang på optaget i år sammenlignet med 2021 – som var et exceptionelt år – og nu er vi i gang med

at analysere tallene. Men det er ikke noget, der skaber panik”, siger Jens Ringsmose, samfundsvidenskabelig dekan og formand for Uddannelsesrådet på SDU.

SDU forventer færre studerende

Hans bedste bud på en forklaring er, at SDU i år har lagt et minimumsadgangskaraktersnit ind på alle uddannelser.

“Vi ved fra undersøgelser, at frafaldet falder lineært i forhold til karaktersnittet fra den adgangsgivende ungdomsuddannelse, så blandt andet derfor har vi valgt at indføre karakterkrav. De varierer fra uddannelse til uddannelse. Ser man på hovedområder, har vi nogle rigtig fine optagstal på NAT, vi holder niveauet på SUND og SAMF og har så tilbagegang på HUM og TEK, hvilket begge steder formentlig har noget med karakterkrav og en bredere national tendens at gøre”.

Og så peger Jens Ringsmose også på den demografiske udvikling.

“Vi ved fra demografiske fremskrivninger, at vores region har mindre ungdomsårgange. Det har allerede ramt folkeskolerne og gymnasierne, og det begynder nu at ramme os. Så vi ved, at vi kommer til at optage færre. Men vi holder hovedet koldt. Vi kan sagtens lave høj kvalitetsforskning og -uddannelse med lavere optag”.

Frygter, at udflytningsplan øger tendens

RUC's optag på 1.670 i første runde var en tilbagegang på 8 procent i forhold til 2019. Særligt optaget på

den samfundsvidenskabelige og den humanistisk-teknologiske bacheloruddannelse gik markant tilbage.

RUC har frem til i år ændret sine kandidatuddannelser, så der ikke længere er fri sammensætning af overbygningfag, men et antal faste fagkombinationer, man kan vælge. Men rektor Hanne Leth Andersen vurderer ikke, at det har haft en betydning.

“Ansøgertallet til kandidatuddannelser er faktisk gået frem, så det tyder ikke på, at det er forklaringen. I stedet for det frie kombinationsvalg har vi nu 30 kandidatuddannelser, som hver især har en tydelig faglig profil. Det er også noget, vi har diskuteret med de studerende, og som studenterrådet bakker op om”, siger hun.

Til gengæld kan hun godt forestille sig, at den generelle søgning mod hovedstaden kombineret med den nye udflytningsplan spiller en rolle.

“Nogle af os har den opgave, at vi skal uddanne i provinsen. Den opgave har RUC, og nogle studerende synes, at der er langt til RUC. Når Folketinget så beslutter at udflytte uddannelser, kunne man godt forestille sig, at nogle studerende tænker: Nu skal vi skynde os at nå at få nogle af pladserne i hovedstaden, mens vi kan”, siger Hanne Leth Andersen.

SDU med medicinhit i Esbjerg

En Esbjerg-filial af SDU's lægeuddannelse er blevet et slående eksempel på, at populære studier godt kan trække unge til Udkantsdanmark.

Folketingsbeslutningen om at udflytte studiepladser fra de store byer er blevet mødt med megen skepsis, blandt andet i forhold til om unge gider søge studiepladser i mindre byer, kvalitetsniveauet i et mindre fagmiljø og meromkostningerne ved små uddannelsessteder.

I forhold til det første spørgsmål fik udflytningstilhængerne dog et godt eksempel forærende, da en ny filial af SDU's lægeuddannelse placeret i Esbjerg fik overvældende stor søgning. De 32 studiepladser fik 126 førsteprioritetsansøgninger og 1.389 ansøgninger i alt. Det er til sammenligning flere førsteprioriteter pr. studieplads end medicinstudiet på KU.

“Da vi planlagde uddannelsen, var det en af mine store overvejelser: Er der virkelig lægestuderende, der er interesserede i at tage til Esbjerg frem for de store byer, hvor der er et studiemiljø? Så jeg var virkelig overrasket, da jeg så tallene, ikke mindst hvor mange der havde Esbjerg som førsteprioritet”, siger Bjarne Rønde Kristensen, der er studieleder for lægeuddannelsen på SDU.

Han havde også en bekymring for, at studiet primært ville blive søgt af nordmænd og svenskere, der ville vende hjem efter endt uddannelse, men det er ikke tilfældet. Blandt de optagne kommer omkring en tredjedel fra Region Syddanmark, en tredjedel fra Region Midtjylland og en tredjedel fra Region Hovedstaden.

Region Syddanmark spytter i kassen

Et andet argument i udflytningsdebatten er som sagt kvaliteten af undervisningen, og den overvejelse havde Bjarne Rønde Kristensen også, særligt i forhold til lærerkræfter.

“Men det ser ud til, at vi kan finde nok kvalificerede undervisere blandt lægerne på sygehuset i Esbjerg.

Så er der enkelte specialer, hvor vi kan have vanskeligheder, og der kan vi i meget høj grad gøre brug af den digitale undervisning, vi har brugt under coronaen. For eksempel retsmedicin, som kan foregå som fjernundervisning sammen med de studerede i Odense”, siger han.

I forhold til undervisningsfaciliteter kan uddannelsen benytte de auditorier, lokaler og apparatur, der allerede findes på sygehuset i Esbjerg.

Lægestudiet i Esbjerg har været planlagt i flere år – længe før de politiske planer om udflytning. Baggrunden var et ønske fra Region Syddanmark og Esbjerg Kommune om en lokal uddannelse, der kan hjælpe til at opfylde regionens behov for lægekandidater. Den lokale opbakning har blandt andet givet sig udslag i, at der lokalt sørges for boliger til de lægestuderende. Også omkostningen til den lægepraktik, der er en del af uddannelsen, bliver fordelt ud på flere parter, idet SDU, regionen og praktikstederne bidrager med hver en tredjedel.

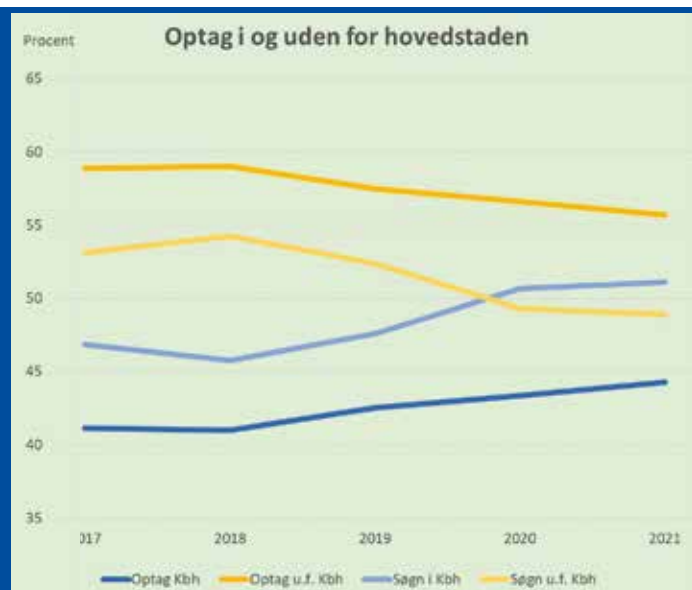
Frygt for karakterræs

Hun håber på, at presset på hovedstaden på et tidspunkt vil give udslag i en modtendens, hvor flere unge familier vil flytte ud af København og søge mod de uddannelses- og jobmuligheder, som Region Sjælland byder på.

I forvejen skaber udflytningsplanen frygt for, at færre studiepladser i de store byer vil øge efterspørgslen og presset på de tilbageværende pladser, blandt andet med opskruede adgangskvotienter som resultat.

Akademikernes Centralorganisation foretog i sommeren en gennemgang af 2020-optaget og konstaterede, at der var langt flere ubesatte studiepladser uden for de fire store byer.

“Jeg er bekymret for, at udflytningsplanen vil skabe et voldsomt karakterræs ift. pladserne i byerne, for det er der, efterspørgslen er”, skrev Akademikernes formand, Lars Qvistgaard, på Twitter. ■

Billedtekst

Kvinder rykker ind på mandestudier – men ikke omvendt

Der bliver færre mænd og flere kvinder på samtlige fakultetsområder. De kvindetunge studier har svært ved at ændre udviklingen. Kønsforsker opfordrer til større fokus: **“Der er meget begrænset opmærksomhed omkring kønsskævheden på fag med mange kvinder”.**

Tiden, hvor kvinderne skulle opmuntres til at være flittige i skolen og få gode uddannelser, er forbi. Nu er det den omvendte situation, der gælder.

Årets studenteroptag viser en overvægt af kvinder blandt de nye studerende. Sådan har det været længe, men alt er ikke som før. De traditionelle mandeområder – STEM-uddannelserne – oplever nemlig vækst på kvindesiden, efter at der i flere år er blevet gjort en ihærdig indsats fra både institutioner og erhvervsliv.

Kvinderne er altså begyndt at hale ind på “mandestudierne”. Men det omvendte ser ikke ud til at gøre sig gældende på de traditionelle “kvindestudier”. Den markante overvægt af kvinder på en række humanistiske og sundhedsvidenskabelige uddannelser er ikke aftagende.

En opgørelse over kønsfordelingen ved de seneste ti års optag viser en klart faldende tendens for den mandlige del af optaget på samtlige områder. Og når den samlede andel af mænd kun er faldet nogle få procentpoint, skyldes det, at optaget på det kvindetunge HUM-område er skrumpet kraftigt.

Blandede køn giver livlig dialog

På antropologi på AU er tre ud af fire optagne studerende kvinder. Og det er ikke ideelt, mener lektor Mads Daugbjerg, der netop er stoppet som leder af fagområdet.

“For studiemiljøet og den didaktiske indsats er det en fordel, at der er en blanding af køn og i øvrigt diversitet på alle andre parametre, hvilket vi heller ikke har været dygtige til at tiltrække. Jeg synes, jeg kan mærke, at de årgange,

hvor der er bedre blanding af køn, har en mere livlig dialog og et mere interessant undervisningsmiljø”, siger han.

Den skæve kønsfordeling har været der, lige så længe Mads Daugbjerg kan huske.

“Vi har forsøgt at ændre balancen, men uden meget held. Det, vi primært har gjort, er at skruer vores kvote 2-optag op til de 30 procent, som er det højest tilladte for os. Vores ønske var generelt at få nogle studerende med lidt mere skæv baggrund, men det tyder ikke på, at det har betydet det store”, fortæller han.

Fremhæver kvindelige rollemønstre

Hos kollegerne på AU’s kemistudie har man traditionelt flest mandlige studerende. Men i år havde optaget en lille kvindelig overvægt.

“Vi mener, det er meget vigtigt og ekstremt givende for studiemiljøet, at der er et lige forhold mellem de to køn. Derfor fremhæver vi gerne vores dygtige kvindelige forskere som rollemønstre – måske også lidt mere, end vi gør med de mandlige. I år har vi dog ikke gjort nogen særlig indsats i forhold til at få flere kvinder, så hvorfor det lige vender nu, ved jeg ikke”, fortæller Henrik Birkedal, der er viceinstituteder for uddannelse på Institut for Kemi.

Han vurderer selv, at det stigende antal kvinder, der søger mod kemi og andre NAT-fag, kan hænge sammen med en øget bevidsthed om naturvidenskabernes rolle i løsning af store samfundsproblemer.

“Jeg synes, man ser en tendens til, at kvinderne – måske lidt mere end mændene – går meget op i at bidrage positivt til samfundet. Og et fag som kemi er jo

vigtigt i forhold til at skabe en grønere fremtid og flere andre verdensmål. Der ligger måske en megatrend”, siger Henrik Birkedal.

Kønsfordelingen af udvikling i 80’erne

At kvinderne i dag har førertrøjen i forhold til de akademiske uddannelser, skyldes ifølge lektor i køns- og uddannelsesforskning ved RUC Steen Baagøe Nielsen blandt andet den udvikling, som skete, da de klassiske kvindefag begyndte at kræve studentereksamen for 30-40 år siden.

“Kønsfordelingen på gymnasiet ændrede sig betydeligt, da det blev nødvendigt med studentereksamen for at komme ind på uddannelser som sygeplejerske og pædagog. Så oven i en kvindekamp-generation, der var meget opmærksomme på, at uddannelse var nødvendigt, kom der nogle formelle krav. Det skabte et skred, så langt flere piger søgte på gymnasiet. Når de så havde gennemført og kæmpet for gode karakterer, er logikken i optagelsessystemet, at man også bruger de gode karakterer til noget”, fortæller han.

De akademiske ambitioner blandt piger kan i dag ses tydeligt helt nede på folkeskoleniveau.

“Når vi undersøger de store skoleelevers uddannelsesønsker, kan vi se, at der mange flere piger, der drømmer om jobs som kræver gymnasium og lang akademisk uddannelse: læger, jurister, dyrlæger, psykologer og så videre”.

TV-serier har betydning

Han peger også på påvirkningen fra medier, der dyrker succesfulde kvinder i ansvarsfulde jobs, for eksempel

hold om dette – i hvert fald ikke noget, jeg har hørt om”, siger Annette Bruun Jensen.

Frygter øget polarisering mellem køn

Mænds efterslæb på uddannelsesområdet er en dagsorden, som samfundet bør tage mere alvorligt. Det mener Julie Rokkjær Birch, der er direktør for museet KØN.

“Faktum er, at kvinder spreder sig mere og mere i uddannelsesbilledet. De har været bevidste om deres køn og har formået at modernisere deres kønsroller, lige siden de for alvor kom ud på arbejdsmarkedet, og nu spreder de sig mere og mere ud fra de traditionelle kvindefag. Det har mænd ikke gjort i samme omfang”, siger hun.

Hun frygter, at succeshistorien om kvindernes uddannelsesmæssige ligestilling tipper over i en ny skæv kønsbalance med modsat fortegn, og at den skævhed skaber større splittelse i samfundet.

“Det, jeg virkelig frygter, er den øgede polarisering omkring køn – at det her fører til øget kamp og konkurrence mellem kønnene i stedet for fælles kamp for ligestilling og velfærd. Jeg synes allerede, man ser tegn på det med giftigheder på nettet og kvindehad”.

Julie Rokkjær Birch mener, der ligger en politisk opgave i at gøre velfærdsuddannelser – og visse universitetsuddannelser – mere attraktive for mænd. Hun henviser til Finland, som har haft held til at gøre folkeskolen til en attraktiv og prestigefyldt uddannelse og arbejdsplads. ■

tv-serier om storbykvinder, der arbejder som advokater, psykologer, i kunst eller kommunikation.

Det er en klar tendens, at Gymnasiet opleves som en nødvendig vej for pigerne, mens flere af drengene går efter de hurtige penge, som et lønarbejde eller en lærlingeuddannelse giver.

At STEM-uddannelser i disse år får flere kvinder, mens der ikke kommer flere mænd til for eksempel HUM-området, skyldes ifølge Steen Baagøe Nielsen også, at STEM i dag fremstilles som et statusfyldt område, med gode fremtidige jobmuligheder.

Han vurderer, at tendensen mod en kvindelig majoritet, kommer til at fortsætte, og at det er en overset problemstilling på universiteterne i dag.

“Der er meget begrænset opmærksomhed omkring kønsskævheden på fag med mange kvinder. Både de klassiske HUM-fag, men også fag som sociologi, biokemi og ikke mindst en række akademiske sundhedsfag er i dag at regne som kvindefag. Og det er bemærkelsesværdigt, at fag med 90-95 procent kvindelige studerende ikke giver anledning til at tænke, at her er en ligestillingsdagsorden. Jeg mener, institutionerne har et ansvar for at spørge sig selv: hvorfor har vi uddannelser med kæmpe majoritet af kvinder? Det er et problem, der kan adresseres på fuldstændig samme niveau som STEM-fagenes kønsskævhed”.

66 kvinder – 1 mand

Et studie, der i mange år har været fuldstændig domineret af kvindelige studerende, er husdyrvidenskab på KU. Årets førsteoptag lyder på 66 kvinder og 1 mand.

Studiet uddanner kandidater til en række forskellige stillinger – landbrugskonsulenter, undervisere ved landbrugsskoler, ansatte ved ministerier eller kommuner, der fører tilsyn med dyrehold. Ikke stillinger, der traditionelt betragtes som kvindefag. Studieleder Annette Bruun Jensen har da heller ikke en god forklaring på, at de har så få mandlige studerende.

“Det er meget svært at svare på. Vi møder desværre heller ikke mange unge mænd til vores rekrutteringsarrangementer”, siger hun.

På uddannelsen prøver man at signalere, at det er et studie for både mænd og kvinder, ved at have mandlige studerende med ved arrangementer og i rekrutteringsmaterialet.

“De senere år har vi gjort lidt ud af, at rekrutteringsmaterialet skulle referere mere til det naturvidenskabelige element i studiet. Jeg havde håbet, at det kunne trække lidt flere mænd til, men det gjorde det altså ikke”.

Annette Bruun Jensen kan godt følge Steen Baagøe Niensens synspunkt om, at der overordnet set ikke har været meget fokus på at rette op på kønsbalancen på de udprægede kvindestudier.

“Ikke sammenlignet med det fokus, der har været på at få piger ind på STEM-uddannelserne. Vi har arbejdet med udfordringen lokalt. Men nej, der har ikke været en større strategi fra centralt

Andelen af mænd i bacheloroptaget fordelt på fakultetsområder. Kilde: Den Koordinerede Tilmelding.

Politikerne vil stadig udflytte 5-10 pct. af studiepladserne fra de store byer

Ifølge bred politisk aftale skal sektoren allerede i efteråret 2021 udarbejde oplæg til, hvordan den kan udflytte eller nedskalere optaget i de fire største byer med 5-10 procent inden 2030. Aftalen kritiseres for at være underfinansieret og føre til, at færre får en universitetsuddannelse.

Det kom som lidt af et chok, da nu forhenværende uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen præsenterede udspillet "Tættere på – Flere uddannelser og stærke lokalsamfund" sidst i maj. For sjældent er universiteterne og de studerende blevet informeret om og inddraget så lidt i forarbejdet til et udspil med så vidtrækkende konsekvenser for uddannelseslandskabet.

Regeringen ville blandt andet sænke optaget på de videregående uddannelser i København, Aarhus, Odense og Aalborg med ti procent eller alternativt tillade universiteterne at flytte uddannelsespladserne uden for byerne.

Så vidtrækkende endte kravet dog ikke med at blive i den endelige aftale, regeringen indgik med Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Nye Borgerlige, Alternativet og Kristendemokraterne den 25. juni. Her er kravet erstattet med en målsætning om, at optaget skal sænkes med 5-10 procent i de fire største byer og med 3-5 procent på universiteter, som har hovedcampus uden for en af de store byer, i 2030.

Universiteterne skal udarbejde en sektorplan allerede i efteråret 2021, hvori de redegør for, hvordan de enten vil skære i antallet af uddannelsespladser eller udflytte dem frem mod 2030.

Liberal Alliance og Radikale Venstre er som de eneste ikke med i aftalen. Uddannelsesordfører Katrine Robsøe (R) sagde til Ritzau, efter at hendes parti natten til fredag forlod forhandlingerne, at R er uenig i at lukke tusindvis af studiepladser, og at regeringen tror, at man kan flytte en masse uddannelser uden at investere.

Politisk loft over studieoptag

Henrik C. Wegener, rektor ved Københavns Universitet, har allerede meldt ud, at KU ikke i stort omfang kommer

til at udflytte studiepladser, og rektor ved Aalborg Universitet Per Michael Johansen har udtalt til Akademikerbladet, at det vil være en udfordring for universitetet at udflytte så mange pladser.

"Du kan jo spørge dig selv, hvor vi i givet fald skal slå os ned. Så umiddelbart tror jeg, vi står over for at skulle lukke

uddannelser", har han sagt.

Hvis det ender med lukninger frem for udflytninger, har forligspartierne reelt indført et politisk styret loft over, hvor mange studerende der kan komme på universitetet, lyder kritikken fra Danske Universiteter – de otte universiteters samarbejdsorganisation.

"Det bekymrer mig, at aftalen vil indføre et loft, som gør det svært og ufleksibelt at tilpasse vores uddannelser til erhvervslivets og samfundets behov. Danmark er afhængig af viden

og kloge hoveder, derfor må vi for alt i verden ikke lægge begrænsninger på at uddanne sig", siger Anders Bjarklev, formand for Danske Universiteter og rektor på DTU, i en pressemeddelelse.

Danske Studerendes Fællesråd frygter, at aftalen vil gøre det sværere for unge at komme ind på deres drømmestudie, hvilket vil føre til øget karakterræs og mistrivsel.

Flere penge til decentrale uddannelser

Ifølge aftalepapiret skal der også indføres et nyt regionalt uddannelsesstaxameter, så taxametertaksten på uddannelser udbudt uden for de største byer bliver hævet med 5 procent i 2023 stigende til 7 procent fra 2027 og frem. Samtidig fordobles grundtilskuddet til decentrale uddannelsesudbud til 4 mio. kr. om året og 2 mio. kr. til uddannelsesfilialer. Ifølge regeringen vil i alt mere end 70 eksisterende uddannelsesudbud i hele landet dermed få bedre økonomiske rammer.

Der afsættes også en investerings- og etableringspulje på 537 mio. kr. til oprettelsen af 23 konkrete nye uddannelsesudbud.

Desuden afsættes der ifølge aftalen særskilt 420 mio. kr. til etablering af fire universitetsuddannelser. 200 mio. kr. går til at oprette en odontologiuddannelse i Hjørring og et tilsvarende beløb til en veterinæruddannelse i Foulum. Desuden får de hver 11 mio. kr. årligt i et varigt driftstilskud.

Medicinuddannelsen i Køge og jura-uddannelsen i Esbjerg modtager hver et etableringstilskud på 10 mio. kr. i perioden frem til 2026.

“
Der kan hurtigt opstå
konkurrence
institutionerne
imellem, som kan
blive utrolig destruktiv
og føre til ressourcespild.

Olav W. Bertelsen

“Det er en klar ambition for partierne bag den her aftale, at flere skal have en uddannelse. Derfor vil vi sikre, at alle typer uddannelser er tilgængelige i hele landet. På den måde får vi dels skabt uddannelser ude i landet, som kan tiltrække unge, der ellers ville have valgt en uddannelse i en større by. Dels får vi tiltrukket grupper af studerende, som ellers slet ikke ville have fået en videregående uddannelse”, sagde Ane Halsboe-Jørgensen ved præsentationen af aftalen.

Risikerer at dræne økonomien

Olav W. Bertelsen, der er fælles-TR for akademikerne på Aarhus Universitet og formand for DM Viden, siger, at han er bekymret for udflytningen af tandlæge- og dyrlægeuddannelsen, fordi de eksisterende uddannelser i København og Aarhus i forvejen er underfinansierede og svære at få til at løbe rundt økonomisk.

“Som TR på AU kan jeg godt se nogle spændende muligheder i at styrke forskningsmiljøerne i Foulum, men jeg kan også være nervøs for, at pengene, der følger med, ikke dækker omkostningerne. Så må vi tage midlerne fra andre områder internt på AU, og så ender det med at blive et dræn i den fælles økonomi, hvilket vil gøre stor skade”, siger Olav W. Bertelsen.

Han tilføjer, at det er tydeligt, når man læser aftaleteksten, at det handler om at skære i optaget på universiteterne og tvinge flere af de unge fra de mindre årgange til at vælge en professionsbachelor i stedet for. Men aftalen bærer præg af at være indgået af skrivebordsgeneraler, der tror, at de kan flytte rundt på unge som matadorbrikker, men de undervurderer, hvor stærk de unges drift er mod byen, siger han.

Ifølge et bilag til aftalen er der universiteter, som allerede er begyndt at komme med forslag til uddannelser, de ønsker at oprette. Eksempelvis viser ITU interesse for at udbyde nye it-uddannelser i Vejle, men de risikerer ifølge Olav W. Bertelsen at komme til at konkurrere med eksisterende

it-uddannelser i Aarhus, Kolding, Odense og Sønderborg. En sådan udvikling kan få andre universiteter til at arbejde med lignende planer om at oprette nye uddannelser for ikke at blive efterladt alene på perronen, men dermed kommer de til at gamble med deres økonomi.

“Der kan hurtigt opstå konkurrence institutionerne imellem, som kan blive utrolig destruktiv og føre til ressourcospild, så jeg vil opfordre ministeriet til at styre processen”, siger han.

Utilstrækkelig finansiering

Danske Universiteter mener også, at der ikke er afsat tilstrækkelig finansiering i aftalen til at oprette flere uddannelser uden for de store byer.

Anders Bjarklev påpeger, at universitetsuddannelserne i Danmark som hovedregel er samlet på en hovedcampus, fordi forskning og uddannelse er afhængig af hinanden, og fordi uddannelser med en begrænset økonomi kan høste de fordele, der er ved at samle undervisnings- og forskningsfaciliteter for flere studerende. På den måde kan man få mere forskning og undervisning for pengene, og det vil være betragteligt dyrere at udbyde de samme uddannelser flere steder.

“Den finansiering, der er lagt op til i aftalen, er utilstrækkelig i forhold til ambitionerne om nye decentrale uddannelser. Og når man så ovenikøbet påfører universiteterne nye grønthøsterbesparelser, bliver det ikke lettere at opfylde ambitionen. Derfor er min vurdering, at vi i stort omfang kommer til at lukke uddannelser – ikke udflytte dem”, siger Anders Bjarklev.

Også Danske Studerendes Fællesråd frygter, at den utilstrækkelige finansiering vil resultere i nedskæringer og kvalitetsforringelser på uddannelserne, og det samme gør fagbevægelsen.

Formand for Akademikerne Lars Qvistgaard kalder aftalen for “et farligt politisk eksperiment”.

“Jeg frygter helt oprigtigt, at vi om nogle år vil se en uddannelsesminister beklage, at udflytningen af uddannelser tilbage i 2021 var en stor fejl med menneskelige og samfundsøkonomiske konsekvenser. Hvor de unge blev skubbet rundt som små brikker i et politisk spil forud for kommunalvalget, hvor uddannelserne blev beskåret og forringet, og hvor de danske forskningsmiljøer blev alvorligt svækket”, udtaler Lars Qvistgaard i en pressemeddelelse. ■

“
**Derfor er min vurdering,
at vi i stort omfang kommer
til at lukke uddannelser
– ikke udflytte dem.**

Anders Bjarklev.

Et bredt politisk flertal indgik natten til den 25. juni en aftale om bedre muligheder for uddannelse i hele Danmark.

Gågaden i Esbjerg centrum. Det kræver en kritisk masse af studerende at skabe en fed studieby, og der er Esbjerg ikke, vurderer Eva Mærsk.

Lad de unge uddanne sig i storbyerne

Man er nødt til at erkende unges behov for at bo i en livlig studieby, men det betyder ikke, at de unge ikke kan trækkes tilbage til deres hjemegn, fortæller Eva Mærsk, der har forsket i unges mobilitet.

Demografien er blevet en faktor inden for dansk uddannelsespolitik. Det er ikke blot vigtigt, om de unge uddanner sig, men også hvor de uddanner sig. Uddannelsesmulighederne skal være kuren mod centralisering og affolkning af landdistrikter og landsbyer i Danmark.

Men hvordan får man brudt med den tendens, som ellers virker så sikker som amen i kirken: At de unge søger mod de store byer, når de vælger uddannelse? Det spørgsmål har Eva Mærsk beskæftiget sig med i sit ph.d.-projekt, der handler om samspillet mellem ungdomskultur, geografisk (im)mobilitet og videregående uddannelse for unge i Danmark og Holland.

Og det er en hård nød at knække, konstaterer hun. For selv om politikere og erhvervsliv presser på, for at de unge skal blive i yderområderne, påvirkes de samtidig af en benhård flyttediskurs.

“Unge i provinsen bliver hele tiden mødt med spørgsmålet: Hvornår flytter du til København? De er vokset op med at få at vide, at man skal flytte sig for at blive til noget. Da jeg selv boede i Aarhus og ville læse i Esbjerg, talte folk næsten til mig, som om jeg var blevet alvorligt syg”, fortæller Eva Mærsk.

Ph.d.-projektet foregår i et samarbejde mellem SDU og Rijksuniversiteit Groningen i Holland. Her startede Eva Mærsk sine undersøgelser blandt studerende med fokus på fænomenet

“stayers” – altså unge, der vælger at blive i – eller komme tilbage til – den egn, de kommer fra.

“Så jeg har fået alle flyttestoriesne – hvordan de havde været alle mulige steder, men så alligevel er kommet tilbage. Generelt er det en fortælling om, hvor uncool det er at være stayer. Så min første artikel handler om den symbolske kapital, som de unge oplever, der ligger i det at flytte sig”.

Lille, men attraktiv universitetsby

Groningen, hvor Eva Mærsk brugte de to første af projektets fire år, er set med danske øjne en interessant universitetsby. For selv om byen Groningen ses som yderområde i forhold til de hollandske storbyer, har universitetet stor succes og samler mange studerende fra nær og fjern, og byen har ligeledes et livligt og attraktivt studiemiljø.

“Jeg udførte et komparativt studie af Esbjerg og Groningen. Begge byer ligger afsides og er gamle industribyer, der ønsker at omstille sig fra produktionsby til vidensby. Forskellen er, at Groningen startede processen allerede for 30-40 år siden, hvor man strategisk forsøgte at omstille byen til at være en attraktiv studieby med barer, kulturliv, cykelstier og den slags. Bykulturen betyder langt mere end universiteternes markedsføring”, siger hun.

Et andet vigtigt element, hun peger på, er den kritiske masse. Universitetet er nødt til at have en vis bredde og størrelse for at skabe et attraktivt studiemiljø.

Men samtidig er der faktorer, som hverken institutionen eller de lokale myndigheder er herrer over.

“Der er skiftende tendenser i tiden omkring, hvad der er cool, hvad der er comme il faut. Nogle gange er der store træk mod byerne, nogle gange mindre.

Derfor skal byerne passe på med deres brandingkampagner – nogle gange er pengene spildt hvis ikke ligefrem kontraproduktive. Esbjerg for eksempel forsøger at annoncere sig selv som storby. Men den slags kommer hurtigt til at lyde som en desperat mand på Tinder, der forsøger at puste sig op. Unge har et utrolig godt bullshitfilter”.

Udflytningsplanen dumper

Mens Eva Mærsk har arbejdet med sit projekt, er emnet herhjemme gået fra relevant til sydende aktuelt. Som bekendt besluttede et flertal i Folketinget før sommerferien, at universiteterne skal udflytte en procentdel af deres uddannelser til lokationer uden for de fire store byer – blandt andet for at styrke udkantsområderne.

Og Eva Mærsk, som altså har brugt fire år på at studere netop denne problemstilling, er klar i sin dom: Det holder ikke en meter!

“Udflytningen er en både rigtig og sympatisk tanke. Men udførelsen lader meget tilbage at ønske. Vil man have kvalitetsuddannelser og gode studiemiljøer, nytter det ikke at oprette decentrale uddannelsessteder uden at følge det op med investeringer i det fulde studieliv. At flytte campus til Foulum betyder ikke, at man flytter studiemiljøet til Foulum. Når unge flytter, er det andre ting end uddannelsen, der betyder noget – muligheden for netværk, at kunne finde en ny kæreste, job i fremtiden. Det betyder noget at bo i Aarhus og kunne drikke specialøl på cafeerne”.

“Lad de unge flyve”

Som nævnt er kritisk masse en faktor. SDU's filialer i Sønderborg, Kolding, Slagelse og Esbjerg er simpelthen for små til at stå alene i forsøget på at gøre

byerne attraktive, mener hun. Hvis man vil gå den vej, skal der udflyttes uddannelser i en helt anden skala.

“Esbjerg er stadig en by, som har ry for at være nederen at være ung i, og skal det ændres, kræver det flere studiepladser og et kulturliv. Men en anden måde at gøre det på kunne være en campus, der tilbyder et studiemiljø til studerende, der primært følger undervisningen online. Så kunne du have ingeniør- og jurastuderende siddende side om side i et tværfagligt miljø”.

Men den tilgang, som Eva Mærsk tror mest på, praktiseres allerede: Lad de unge uddanne sig i storbyerne, og træk dem så stille og roligt tilbage med en strategisk fastholdelsesindsats.

“Som en del af projektet undersøgte jeg et tiltag i Ringkøbing-Skjern Kommune. Som et forsøg på at håndtere udflytningen grundlagde de i 2016 “Klub Eksiljyder”, som i realiteten er en database, hvor unge, der flytter fra byen, frivilligt lader sig registrere. Ved hjælp af den holder kommunen løbende kontakt til de udflyttede med små beskeder om aktiviteter i byen eller måske et tilbud om at komme hjem til en håndboldkamp med transporten betalt. Og så sender kommunen relevante jobtilbud fra egnen”, fortæller hun.

Resultatet – viser hendes undersøgelse – er, at de unge bevarer hjembyen på fremtidsradaren og har større sandsynlighed for at vende tilbage.

“Min hovedpointe: Mange vil blive, men de fleste vil flytte sig. Man skal tænke mere dynamisk: Hvad rejser de unge ud efter, og hvad får de med sig hjem? I Ringkøbing-Skjern er de gode, for de går med på præmissen om at lade de unge flyve og så komme hjem igen”. ■

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

- **Hvem:** Eva Mærsk, cand.soc.
- **Hvad:** Intertwining identity, (im)mobility and place prestige: a new perspective on attracting and retaining highly educated young adults in peripheral regions and smaller cities.
- **Hvor:** SDU, Institut for Sociologi, Miljø- og Erhvervsøkonomi/Rijksuniversiteit Groningen.
- **Hvorfor:** Projektet undersøger samspillet mellem ungdomskultur, geografisk mobilitet og videregående uddannelse for unge i Danmark og Holland.

Den simple test – som ikke er helt så simpel igen

Multiple choice-testen skal ikke undervurderes. Den kan mere end blot teste faktisk viden. Men god testkvalitet forudsætter, at man gør sig umage med spørgsmål og svarmuligheder, fortæller lektor Lotte Dyhrberg O'Neill.

Et spørgsmål – tre mulige svar. Multiple choice-testen kan ligne et simpelt værktøj, der hurtigt og enkelt tester simpel paratviden. Men undervurder ikke MC-testen. Den har fordele, som andre prøveformer ikke har, men den kræver også mere forarbejde og større omhyggelighed, end mange går og tror.

Sådan lyder budskabet fra Lotte Dyhrberg O'Neill, lektor ved SDU Universitetspædagogik.

“Jeg tror, mange ikke er klar over, hvor udfordrende det er at formulere gode multiple choice-spørgsmål. Der er en tendens til at tro, at det er simpelt, men det er det ikke”, siger hun.

Som eksempel peger hun på det, hun kalder “konstruktionsfejl” i testen. Konstruktionsfejl er, når formuleringen af spørgsmål eller svarmuligheder forstyrrer og påvirker besvarelsen og resultatet. For eksempel hvis det er muligt at gætte sig til det rigtige svar, selv om man ikke kender det.

“Mange danskere er ikke så bevidste om de her fejl. De er ret almindelige og kan faktisk være vanskelige at undgå”, siger Lotte Dyhrberg O'Neill.

Populær i USA

Multiple choice-testen bruges jævnligt på danske uddannelser, men slet ikke i samme omfang som eksempelvis i USA, hvor det er en meget anvendt prøve- og eksamensform. Argumentet imod er, at den udelukkende tester paratviden og motiverer til overfladelæring frem for dybdelæring. Men det er et forsimplet syn på metoden, mener hun.

“Det med overfladelæring er et kritikpunkt, men jeg har endnu ikke set afgørende evidens for, at det skulle være tilfældet – særligt ikke

hvis du spørger på et højere taksonomisk niveau. Det er muligt at udarbejde ganske udfordrende multiple choice-test, der tester mere end faktisk viden. Og så skal man huske, at der i nogle fag bare er meget faktisk viden – for eksempel anatomi. Det er jo ikke, fordi faktisk viden er irrelevant”.

Automatisk feedback

Humlen er at være bevidst om testformens styrker og begrænsninger. Den er ikke god til at vurdere studerendes kreativitet eller kompetencer og selvsagt heller ikke formidlingsevner. Men den er god til at teste viden og har den indlysende fordel at være hurtig og relativt billig i ressourceforbrug, fordi den kan køres elektronisk. Det gør den blandt andet meget velegnet til brug i undervisningssituationer, hvis underviseren gerne vil aktivere tilhørerne eller måske undersøge, om de studerende har forstået det faglige stof.

“Særligt ved blended learning eller store forelæsninger, hvor der ikke er tid til personlig feedback, er det et godt redskab til at danne sig et overblik over, hvor forståelsen halter. Og når det kører elektronisk, kan man på forhånd formulere feedbacksvar til alle, der for eksempel siger: Hvis du har svaret dette, er det, fordi du har misforstået på denne måde ...”, siger Lotte Dyhrberg O'Neill.

Hun peger også på den fordel, at man i gennemgangen af besvarelsen kan fange, hvis nogle spørgsmål har fungeret dårligt i testen, og eventuelt vælge at udelade dem fra bedømmelsen.

“Det, at man efterfølgende kan vurdere, hvordan spørgsmålene har fungeret, er noget af det smukke ved multiple choice-testen. Det kan man ikke med andre eksamenstyper”. ■

Eksempler på spørgsmål med konstruktionsfejl

Nedenstående er eksempler fra Lotte Dyhrberg O'Neill på konstruktionsfejl, der kan virke forstyrrende for multiple choice-testen – opdelt i henholdsvis “irrelevant sværhed” og “testsnuhed”, hvor den studerende kan gætte sig til svaret.

Irrelevant sværhed

- Svaramulighederne er lange, komplicerede eller dobbelte.
- Numeriske svaramuligheder angives forvirrende (fx i ikke-numerisk rækkefølge eller i et uensartet format).
- Vage ord (sjældent, vanligvis etc.) i svaramulighederne.
- Ikkeparallel sprog i svaramulighederne.
- Svaramuligheder i ulogisk orden.
- “Ingen af ovenstående” eller “alle ovenstående” som svarmulighed.

Testsnuhed

- Grammatiske hint – en/ flere distraktorer passer ikke grammatisk til “lead-in” og kan derfor hurtigt udelukkes.
- Logiske hint – en undergruppe af svaramulighederne dækker tilsammen hele universet af mulige svar, sådan at de øvrige distraktorer automatisk kan udelukkes som reelle svaramuligheder.
- Absolutte ord (altid, aldrig etc.) i svaramulighederne.
- Det korrekte svar er længere, mere specifikt eller mere komplet end distraktorerne.
- Ordgentagelser – et ord eller en vending i stammen kan genfindes i det korrekte svar.
- Konvergensstrategien kan anvendes – det korrekte svar er det, som har flest elementer til fælles med distraktorerne.

8

I det seneste nummer af Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift har Lotte Dyhrberg O'Neill skrevet en guide til udarbejdelse af multiple choice-test. Her giver hun følgende otte råd:

Teoriprøven til kørekortet er en multiple choice-test, som de fleste kender. Ved hjælp af stimulusmateriale – billeder fra trafiksituationer – tester politiet, om man kender færdselsreglerne og er i stand til at tage de korrekte beslutninger i trafikken.

Råd til den gode multiple choice-test

1

Afgør formålet med testen

En multiple choice-test kan have forskellige formål, som kræver forskellige fokusområder. I undervisningsbrug skal man gøre sig umage med feedback til hvert enkelt svarmulighed, så alle kan lære noget. Bruger man det i eksamenssituationer, er det vigtigt at kvalitetssikre testen. Det kan også være, at man vil bruge det til at skabe motivation i undervisningen, og så kan det være godt med nogle stimuli i form af billeder eller objekter, man tager med i testen.

2

Vælg det rigtige format

Der findes overordnet to typer multiple choice-formater: "true-false" eller "one good answer", hvor man skal vælge den bedste svarmulighed ud af flere. I et fag, hvor det er let at dele ting op i sandt og falsk, er "true-false" oplagt, mens det i fagområder med mere flertydighed kan være bedre med "one good answer". Endelig skal man overveje, om det vil være bedre med en test, hvor de studerende selv skal formulere eller indsætte det rigtige svar.

3

Udvælg indhold med omhu

Det er selvsagt vigtigt, at der er en god sammenhæng mellem testens spørgsmål, læringsmålene og læringsaktiviteterne. Ved eksamen skal man også være opmærksom på, at testen dækker bredt i forhold til fagets emnefelter. Det er derfor en god ide at bruge noget tid på at skabe sig et overblik, for eksempel i skemaform, hvor man danner sig overblik over vægtning og taksonomisk niveau af spørgsmålene.

4

Inkluder stimulusmateriale

Et spørgsmål kan tage udgangspunkt i medfølgende materiale – stimulusmateriale – eksempelvis en tekst, en illustration, en graf eller en fysisk genstand. Stimulusmateriale er med til at bringe testen op på et højere taksonomisk niveau, fordi de studerende får et objekt, de kan afprøve deres viden på.

5

Stil fokuserede og klare spørgsmål

Uklare spørgsmål kan være en fejlkilde i testen. Tommelfingerreglen er, at selve det spørgsmål, der skal besvares, udgør en kort, klar, hel og fokuseret sætning, som slutter med et spørgsmålstegn. Det skal være muligt at lægge hånden over svarmulighederne, alene kigge på spørgsmålet og så være i stand til at besvare det, hvis det er formuleret ordentligt.

6

Undgå konstruktionsfejl

Konstruktionsfejl er, når spørgsmålene er konstrueret, så man gør det enten uhenigtsmæssigt sværere eller uhenigtsmæssigt nemmere at svare, og man dermed skaber en faktor, der forstyrrer testresultatet. For eksempel kan et dårligt formuleret spørgsmål gøre det sværere (irrelevant sværhed). Det kan også være, at svarmulighederne er formuleret, så man kan gætte sig til det rigtige svar (testsnuhed).

7

Undersøg, hvordan dine spørgsmål fungerer

Særligt hvis testen skal bruges som eksamen, bør man først afprøve den eksempelvis på sine kolleger. Så har man mulighed for at blive opmærksom på fejl, forståelsesproblemer eller måske faglig uenighed om, hvad det korrekte svar er.

8

Brug resultaterne til kvalitetssikring

Multiple choice-testen har den store fordel, at man efterfølgende på baggrund af besvarelsene kan vurdere, om nogle spørgsmål har fungeret dårligt, om det skyldes konstruktionsfejl, og i givet fald kan man vælge at trække spørgsmålet ud af testresultatet. En statistisk analyse af svarene kan således bruges både til at kvalitetssikre eksamen og til at udvikle undervisningen.

Hvad gør vi?

En borger på den græske ø Evia gestikulerer desperat, mens han i den anden hånd holder en slatten vandslange – hjælpeløs over for den skovbrand, der er godt på vej til at fortære hans hjemby.

Billedet kom som et skræmmende illustrativt forvarsel på IPCC-klimarapporten, der blev offentliggjort, dagen efter at fotografiet blev taget. For de vilde skovbrande, der har hærget Middelhavsområdet, hænger direkte sammen med en rekordvarm sommer i området, som igen kædes sammen med den menneskeskabte globale opvarmning. Og stadig voldsommere skovbrande er netop en af de mange ubehagelige konsekvenser, som klimarapporten stiller i udsigt.

Kort fortalt slår rapporten med endnu større sikkerhed fast, at den globale opvarmning primært skyldes menneskets udledning af CO₂ og andre drivhusgasser. Den primære "nyhed" er, at den globale temperaturstigning på 1,5 grader – som Paris-aftalen udpegede som en stigning, vi skal undgå at overskride – vil blive nået allerede i begyndelsen af 2030'erne, ti år før hidtil forventet.

Konsekvensen af de stigende temperaturer er en øget forekomst af ekstremt vejr i form af hedeølger, storme og voldsom nedbør. Samtidig vil isen – primært på den nordlige halvkugle – fortsat smelte, og havene vil stige. Globalt set vil den nordligste del af kloden opleve en forholdsvis større varmestigning, ligesom temperaturerne på land generelt vil stige mere end i havene. Nedbørsmængden vil stige i de fleste områder – blandt andet i Nordeuropa – med undtagelser i blandt andet Syd- og Mellemamerika, Middelhavsområdet og det sydlige Afrika.

Rapporten udstikker en række scenarier for temperaturstigningerne frem til 2100. I det bedste scenarie vil temperaturstigningen estimeret ramme 1,6 grader i midten af det 21. århundrede, hvorefter temperaturen frem til århundredets afslutning faktisk vil falde 0,2 grader. Det scenarie kræver dog et dramatisk fald i den globale CO₂-udledning frem til 2050, hvorefter regnskabet skal gå i minus, ved at man årligt binder mere CO₂, end man udleder.

I den anden ende – skrækscenariet – fortsætter den globale udledning og bliver først nedbragt hen imod slutningen af århundredet. I så fald taler vi om en sandsynlig temperaturstigning på mellem 3,3 og 5,7 (bedste estimat 4,4) grader, som vores børnebørn skal forsøge at håndtere i 2100.

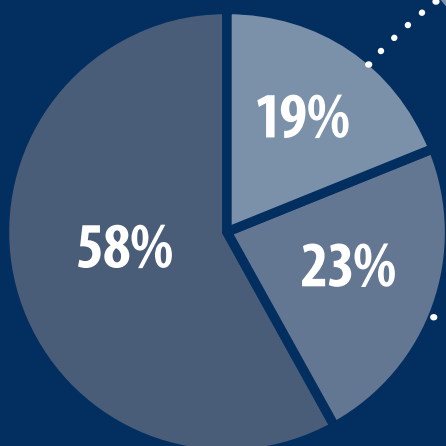
Skal man fremhæve noget positivt, er det, at sammenhængen mellem drivhusgasudledninger, temperaturstigninger og vejr- og klimamæssige konsekvenser er relativt enkel. Jo mere udledning, jo voldsommere konsekvenser. Og omvendt er løsningen også ligetil: Begræns udledningen, så mindsker vi klimatiske omvæltninger. Som en af rapportens forfattere, klimaforskeren Friederike Otto, slog fast over for avisen The Independent: "Vi er ikke fortabte" – enhver reducere vil være et skridt væk fra katastrofen. ■

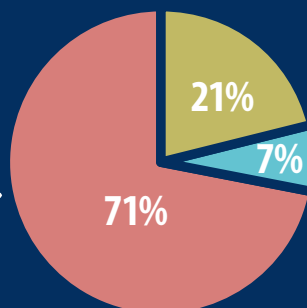

Ca. hver anden forsker skal helt eller delvist skaffe pengene til deres egen løn – 4 ud af 10 overvejer at søge væk

Andel af forskerne, der skal søge alle, dele af eller ingen af midlerne til at sikre deres fortsatte ansættelse

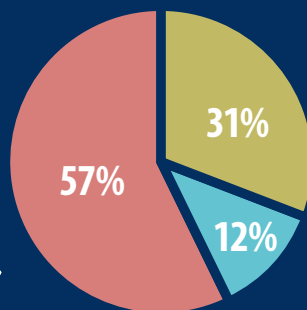
Skal selv søge alle midler

xx

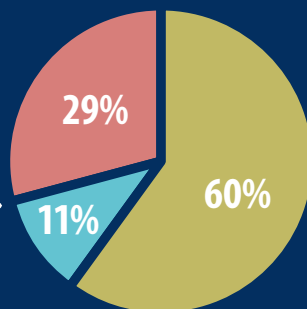
Andel af forskerne, der skal søge alle midler selv, som det seneste år seriøst har overvejet at opsøge en karriere uden for universiteterne

Skal selv søge dele af midler

Andel af forskerne, der skal søge dele af midler selv, som det seneste år seriøst har overvejet at opsøge en karriere uden for universiteterne

Skal ikke søge midler

Andel af forskerne, der ikke skal søge midler selv, som det seneste år seriøst har overvejet at opsøge en karriere uden for universiteterne

Overvejer at skifte branche

Overvejer ikke at skifte branche

Ved ikke

Mange forskere forventes i dag selv at skaffe alle eller en del af midlerne til deres forskning, hvis de fortsat vil være ansat på universitetet. Usikkerheden får mange til at overveje at skifte branche, viser DM-rundspørge. Danmark risikerer at tabe talent og viden, lyder advarslen.

Usikkerheden, der er forbundet med at vælge en karriere som universitetsforsker, er blevet så stor, at det får mange til at overveje at opgive drømmen og finde en mere sikker levevej uden for universitetsverdenen, hvor lønnen og vilkårene ofte er bedre.

Det viser en ny rundspørge gennemført af fagforeningen DM blandt medlemmerne, der er ansat som videnskabeligt personale på landets universiteter.

43 procent svarer, at de selv skal skaffe enten alle eller dele af midlerne til deres fortsatte ansættelse. Usikkerheden får mange til at overveje helt at droppe at satse på en forskerkarriere på universitetet, viser rundspørgen.

71 procent af dem, der skal skaffe alle midlerne til deres løn, svarer således, at de det seneste år seriøst har overvejet at opsøge en karriere uden for universitetet. Det samme gør sig gældende for 57 procent af dem, der skal finde dele af midlerne selv, mens det kun er 29 procent af forskerne, der slet ikke forventes at skulle søge om eksterne midler, som overvejer at forlade universitetet. Samlet overvejer 43 procent af respondenterne seriøst at skifte branche. Heraf svarer 11 procent, at de er aktivt jobsøgende.

Ikke overraskende tænker særligt de yngre forskere under 40 år på at finde en anden beskæftigelse, men til gengæld viser undersøgelsen måske en smule overraskende ikke forskelle mellem kønnene, når det gælder de yngre forskere. De usikre og konkurrenceprægede arbejdsvilkår på universiteterne bliver ellers ofte nævnt som en årsag til, at kvinder fravælger forskerkarrieren.

Blandt forskerne over 50 år er der derimod en overvægt at kvinder, der overvejer at finde et andet arbejde.

Alle forventes at skaffe midler

Ifølge Karen Vallgård, lektor, Saxo-Instituttet, Københavns Universitet, og forperson i Det Unge Akademi, en enhed for unge talentfulde forskere under Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab, opleves det af mange – særligt yngre forskere – som et kæmpe pres på

arbejds- og privatlivet at skulle hente eksterne bevillinger hjem.

De unge forskere har svært ved at komme ind i varmen og få fodfæste i forskningsverdenen bl.a. på grund af den såkaldte Matthæus-effekt, altså det veldokumenterede fænomen, at forskere, der allerede har fået midler, har lettere ved at få endnu flere. Det hænger sandsynligvis sammen med, at antallet af publikationer og citationer spiller en stor rolle i vurderingen af ansøgningerne i forskningsrådene og fondene. En analyse fra tænketanken DEA viser således, at de 20 procent mest succesfulde forskere får 75 procent af den samlede bevillingssum.

“Det er både frustrerende og hårdt, når du må sige til din institutleder og kollegerne, at det heller ikke lykkedes denne gang. Ikke fordi din ansøgning var dårlig, men fordi succesraten er meget lav”, siger Karen Vallgård.

Hun fortæller, at det er en mere eller mindre udtalt forventning til alle forskere i dag, at de skal skaffe eksterne midler – det gælder også på institutter, hvor det ikke står nedskrevet som et formelt krav.

Det bliver taget op til MUS-samtaler, hvordan det går med søgningen efter midler, det står i strategier og udviklingsplaner og betones i nyhedsbreve og statusrapporter. De, der har fået penge, fremhæves og roses ofte mere end fx vægtige publikationer, og evnen til at hente eksterne midler er typisk en

faktor i forbindelse med fyringsrunder. Ifølge Karen Vallgård er det også blevet mere udbredt at ansætte forskere i tidsbegrænsede lektorerater.

“Institutternes økonomi er afhængig af de eksterne penge, så hvis man ikke leverer, kan det føre til, at ansættelsen ophører, eller at man bliver pålagt flere administrative opgaver eller mere undervisning. Vi risikerer dermed at få skabt et A-hold bestående af dem, der primært forsker, og et B-hold, der primært underviser”, siger hun.

En belastning at skulle søge

En undersøgelse gennemført af Djøf i 2017 blandt foreningens medlemmer, der er ansat som videnskabeligt personale ved universiteter og sektorforskningsinstitutioner (UFO), bekræfter, at mange forskere føler sig presset af kravet om at skulle skaffe midler til deres fortsatte ansættelse.

66 procent svarer, at de i et eller andet omfang skal søge midler. Ud af dem oplever 40 procent det i høj grad som en psykisk belastning, mens 39 procent i nogen grad oplever det som en belastning.

Undersøgelsen dokumenterer også et markant højere stressniveau blandt forskerne, der er belastet af at skulle skaffe eksterne midler, end blandt resten. I Djøfs seneste vilkårsundersøgelse fra september 2020 svarer 14 procent af UFO-medlemmerne, at de aktivt søger efter et andet job, mens det kun gør sig gældende for 7 procent af Djøfs øvrige medlemmer.

Caroline Adolphsen, lektor ved Juridisk Institut på AU og formand for sektorudvalget for universiteter under Djøf Offentlig, siger, at det historisk set ikke har været et krav, at forskerne inden for hendes forskningsområde, juraen, skulle skaffe eksterne midler selv, men for cirka ti år siden begyndte man at snakke om, at det var et stigende problem.

“Vi kan genkende det fra flere og flere af vores medlemmer, og tallene bekræfter en bekymrende udvikling. Alt, vi hører fra den øverste ledelse, går i

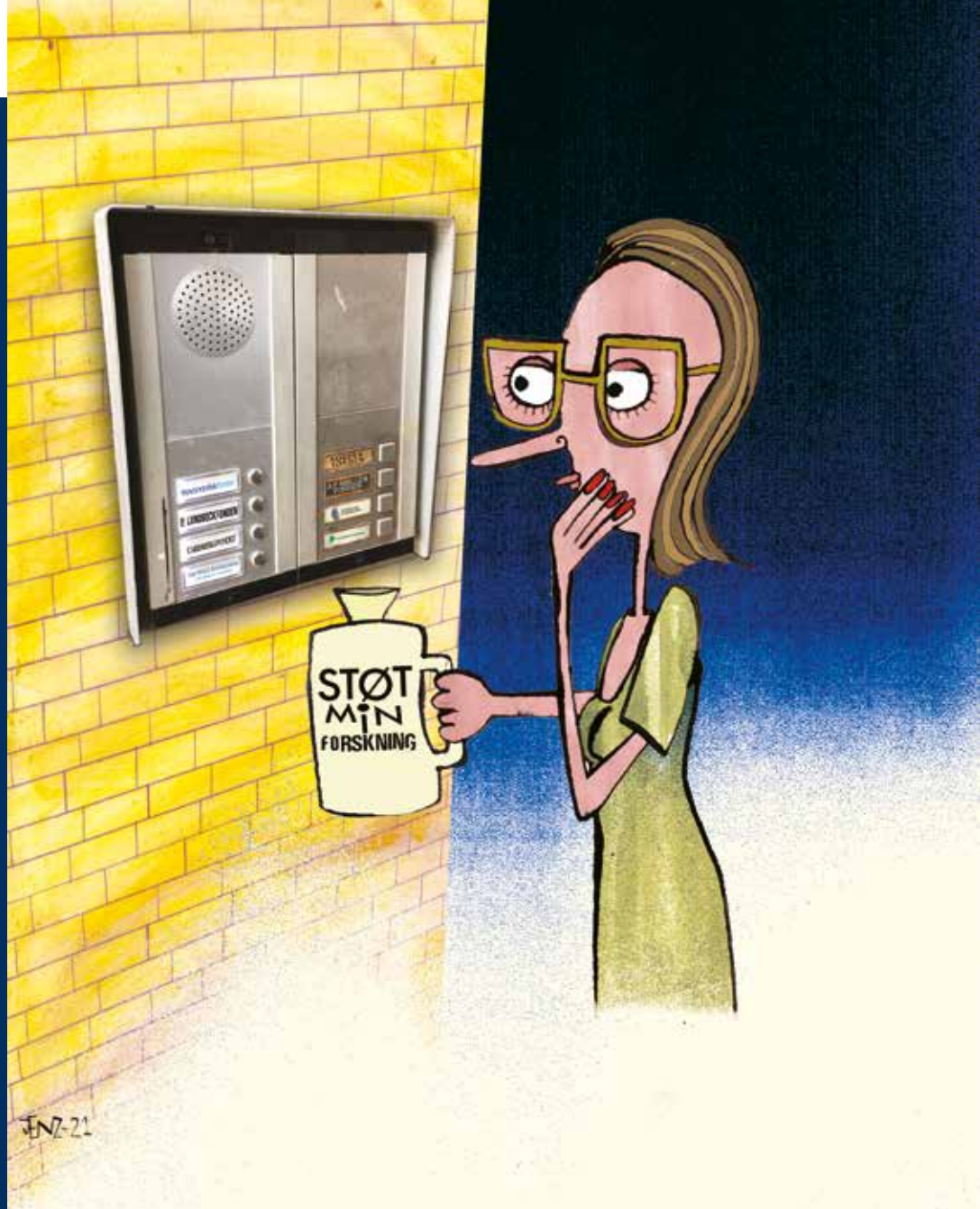
SÅDAN ER UNDERSØGELSEN FORETAGET

Data blev indsamlet i perioden 28. april – 17. maj 2021.

Spørgsmålene til forskere og undervisere indgik som et modul i en undersøgelse, der havde en svarprocent på 20.

I alt deltog 1.170 i modulet til forskere og undervisere, hvilket er 90 % af medlemmerne i den gruppe, der har deltaget i undersøgelsen. Af dem er 702 ansat på universiteter.

En forsker eller underviser defineres som et medlem, der både arbejder i branchen "forskning og undervisning" og angiver sin arbejdsfunktion til at være enten forskning eller undervisning.

> retning af, at vi skal skaffe flere eksterne midler selv for at finansiere vores egen løn. Det er stik mod den handleplan, vi har på AU for jobsikkerhed for yngre forskere”, siger Caroline Adolphsen.

At det ikke kun er de forskere, der har svært ved at leve op til kravene, som overvejer at søge væk, viser et mailsvar, som Forskerforum har modtaget fra en forsker, der ønsker at være anonym.

Vedkommende, der kommer fra et felt, hvor de er enormt succesfulde i forhold til at hente bevillinger og publicere i internationale tidsskrifter, skriver:

“Samtidig er der en enorm utilfredshed blandt mange medarbejdere, som trods succes ikke “orke” de opskruede forventninger, ledelsen som resultat har til os. En forventning om konstant og støt hjemtagning af forskningsmidler i størrelsesordenen 5 millioner +. Vi er samtidig en relativt “ung” afdeling,

hvor rigtig mange af os har hjemmeboende børn, mange har yngre børn. En kollega (midt i fyrrerne), som er kørt i stilling til et professorat, har omtalt det, der sker, som “en projekternes døds-spiral”. Rigtig mange af mine kolleger udtrykker, at de fortløbende overvejer at søge væk/sige op. Og at det, der primært holder dem tilbage, er a) at de ikke kan få øje på et attraktivt alternativ og b) at de elsker deres kolleger”.

USA satser på talenterne, Danmark på seniorerne

Martijn Heck har fulgt med i udviklingen i Danmark siden 2013, hvor han blev ansat som lektor på Aarhus Universitet, og til 2020, hvor han rejste hjem til et professorat i Nederlandene. Han skrev sin ph.d. ved Eindhoven University of Technology (TU/e), og fra 2009 til 2013 var han ansat som postdoc

ved Silicon Photonics Center ved University of California, Santa Barbara i USA, indtil han grundlagde sin forskningsgruppe “The Photonic Integrated Circuits group” på AU.

Han kom til et helt nystartet institut, hvor alt, han fik udleveret, var en bærbar computer. Der var intet laboratorium, ingen startpakke med forskningsmidler til at komme i gang og ingen kolleger inden for hans felt, så alt skulle bygges op fra grunden. Han tilføjer, at der halvandet år senere blev indført en form for startpakker af Aarhus Universitets Forskningsfond, men de midler var konkurrenceudsatte.

Alligevel havde han succes, fik midler fra bl.a. Danmarks Frie Forskningsfond i fire omgange og opbyggede en forskningsgruppe på ti medlemmer.

Men gennem årene i Danmark har han undret sig over, hvor lidt vi gør for

at hjælpe de unge forskertalenter i gang med karrieren sammenlignet med i USA.

“I Danmark får seniorforskerne de fleste fordele, men man burde investere meget mere i juniorforskerne, som man gør i USA, fordi man opnår en større effekt ved at kickstarte deres karriere. I trækker mange dygtige unge forskere til Danmark, men systemet kan ikke understøtte dem”, siger Martijn Heck.

Han tilføjer, at Danmark internationalt set bevilger forholdsvis mange penge til forskning, men at der er for mange forskere, som hver især indsender for mange ansøgninger, fordi de ofte bliver presset til det af deres ledere, og det skaber en voldsom konkurrence om forskningsmidlerne.

“De unge forskere bliver lokket med en gulerod om, at de kan få en akademisk karriere, men det er ofte umuligt. Universiteterne kan ikke ansætte så mange”, siger Martijn Heck, der vendte tilbage til Eindhoven University of Technology, da han blev tilbudt et professorat og en stilling som videnskabelig direktør.

Konkurrencen er gået for vidt

Maria Theresa Norn, der er analysechef i tænketanken DEA og seniorforsker på AU, bekræfter, at ansættelser, fastholdelser og avancement i vid udstrækning er drevet af, hvilke forskere og områder der tiltrækker eksterne midler.

“En institutleder sagde til mig, at når en forsker bliver ansat, får vedkommende et skrivebord og et jagttegn, og så skal han/hun selv jage bevillingerne”, siger Maria Theresa Norn.

Hun oplever til gengæld også en stigende enighed internt på universiteterne om, at eksterne bevillinger ofte fylder for meget i beslutningen om, hvem der ansættes og forfremmes. Hun siger, at mange universitetsledere ser et behov for, at beslutninger om ansættelser i mindre grad drives af, hvem der har eller forventes at få eksterne bevillinger, så det i højere grad bliver et bevidst strategisk valg, hvilke forskningsområder og profiler man vil satse på.

“I Danmark har vi en model, hvor unge forskere konkurrerer om at komme gennem et meget lille nåleøje, som i høj grad påvirkes af evnen til at hjemtage eksterne bevillinger. Det skal

skabe større forskningskvalitet, men når konkurrencen er blevet så stor, som den er, kan det virke kontraproduktivt, fordi det ikke nødvendigvis er alle de bedste forskere, som bliver udvalgt, men primært dem, der er inden for velfinansierede forskningsområder eller forskergrupper”, siger Maria Theresa Norn.

Danmark går glip af talent og viden

Karen Vallgård er enig i, at systemet får dygtige forskere til at søge væk og talentfulde kandidater til at fravælge en karriere på universiteterne. Dermed går Danmark glip af talent og viden.

“Spørgsmålet er, om vi får de bedste forskere ind med et så stressfuldt miljø med mange arbejdstimer, hvor ens ansættelse tilmed er afhængig af, at man kan hive midler hjem. Det sker desværre ofte, at de bedste kandidater søger andre steder hen, hvor løn- og arbejdsvilkår er bedre”, siger hun.

Hun tilføjer, at friheden til selv at vælge sit forskningsemne også bliver mere og mere indskrænket, fordi forskerne må rette ind og udtænke projekter inden for områder, hvor det er politisk opportunt at søge, og hvor pengene er, primært inden for sundheds- og klimaforskning. Dermed bliver det for nogle endnu mindre attraktivt at vælge forskervejen.

“Der er en værdi i at have diversitet i forskningen i form af forskellige profiler, områder, metoder og tilgange, så det er et problem, at en så stor del af midlerne i Danmark er konkurrenceudsatte og politisk øremærket til særlige formål”, siger Karen Vallgård.

Hun mener, at løsningen er, at politikerne bevilger flere basismidler til universiteterne, som de selv kan disponere over, og at fondene begynder at betale for de fulde følgeomkostninger ved at gennemføre forskningsprojekter.

Kollektivt ansvar på KU-institut

Bo Jellesmark Thorsen, Institutleder og professor ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet, har været aktiv i debatten om den stigende eksterne finansiering af forskningen og den manglende dækning af følgeomkostningerne.

Han fortæller, at de for at reducere presset på forskerne har indført en kollektiv model på Institut for

Fødevarer- og Ressourceøkonomi, hvor institutledelsen ikke stiller individuelle eller gruppevis årlige mål for fundraising, men italesætter, at alle lektorer og professorer har et særligt ansvar for at understøtte forskningen gennem fundraising. Evnen til at få konkurrencedygtige ideer til forskning, der kan vinde midler, er også et blandt mange kriterier i bedømmelsen af ansøgere til faste stillinger.

Ifølge Bo Jellesmark Thorsen dækker de fastansatte forskere i gennemsnit en del af deres egen løn fra eksterne midler, men for den enkelte kan det variere meget over årene. Han oplever, at forskere ofte får en periode med færre midler, når de har haft en periode med rigeligt med midler. Det er sjældent, at den ene store bevilling følger den anden – der skal ofte bruges kræfter på både at

afslutte publicering fra projekter efter deres udløb og at få nye ideer sat på hjul. I den periode går de som institut kollektivt ind og dækker de finansieringsbehov, der måtte være.

“Den model tror vi måske reducerer presset lidt, men presset er der helt sikkert på os alle – som kollektiv og som individer. Ved at finansiere seniorerne delvist eksternt frigør vi midler, som vi kan bruge til fx instituttets årlige beskedne, men vigtige opslag af ph.d.-stipendier, hvor vi har mulighed for at rekruttere og uddanne dygtige unge forskere til fagområder, der måske ikke så nemt får eksterne midler til ph.d.er i aktuelle calls. Vi kunne vælge at undlade det og så reducere det kollektive behov for at skaffe midler, men vi tror, at vi fagligt får mere ud af det, vi gør her”, skriver Bo Jellesmark Thorsen. ■

Line Block Hansen oplevede det som stressende og ubehageligt at måtte kæmpe med sine kolleger om at få fingre i de samme forskningsmidler, så hun droppede universitetskarrieren. En beslutning, hun ikke har fortrudt.

“Sat lidt på spidsen kæmper du for dit levebrød”

“En del af mig syntes ikke, at det var sjovt længere. Jeg følte mig enormt presset og følte, at jeg burde arbejde 24 timer i døgnet for at kunne være med”.

Sådan siger Line Block Hansen som en del af forklaringen på, at hun i 2018 byttede en lovende karriere som universitetsforsker ud med en stilling som specialkonsulent i De Økonomiske Råd, der leverer uafhængige analyser af dansk økonomi. Et skifte, hun er glad for, fordi de arbejder sammen i team, og der er tid til at gøre arbejdet ordentligt, selvom de har travlt.

Hun har en kandidatgrad i miljø- og naturressourceøkonomi, en ph.d. fra 2013 inden for landbrug og regulering, og efterfølgende blev hun ansat som først postdoc og senere forsker i miljøøkonomi ved den daværende sektorforskningsinstitution Danmarks Miljøundersøgelser (DMU). Med universitetsreformen i 2007 blev DMU en del af Aarhus Universitet, og hun blev en del af Institut for Miljøvidenskab, ENVIS, på det nyoprettede center DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi,

og dermed blev der som på andre institutioner på universiteterne rettet et øget fokus mod at skaffe projektmidler.

Penge og publikationer tæller

Den meget begrænsede mængde af undervisning gav kun få uddannelsesmidler (STÅ), hvilket øgede presset yderligere på forskerne for selv at skaffe projektmidler fra forskningsråd, virksomheder og fonde for at få økonomien til at hænge sammen.

“Jeg følte, at jeg udelukkende blev vurderet på, hvor mange penge jeg kunne skaffe, og hvor mange artikler jeg fik publiceret, og ikke på kvaliteten af mit arbejde. Jeg manglede at føle personlig tilfredsstillelse ved arbejdet, fordi jeg gerne ville præstere godt, udføre ordentlig myndighedsbetjening og skrive gode artikler, men det blev svært, når finansieret tid blev en begrænsende faktor”, siger Line Block Hansen.

Hun tilføjer, at hun følte, at det var ubehageligt at skulle konkurrere mod sine kolleger om at få del i de samme forskningsmidler, fordi der var et begrænset antal steder at søge inden for deres forskningsområde. Succesraten var tilmed meget lav, så det var en kamp at bevare motivationen.

“Når alle er pressede, har ingen

overskud til at hjælpe hinanden. Alle søger de samme midler, så konkurrencen er benhård. Det kræver, at du har rundsave på albuerne, hvis du vil klare dig”, siger hun.

Men er konkurrence ikke en vigtig del af forskningen, fordi det sikrer, at de, der ikke har det i sig eller ikke er gode nok, bliver sorteret fra?

“Jo, det er fuldstændig korrekt, at jeg ikke havde det i mig. Det blev for kompetitivt kolleger imellem. Alle holder kortene tæt ind til kroppen, og der er ikke tid til at diskutere og sparre med hinanden. Det er nok det, der blev endestationen for mig. Men jeg vil fastholde, at det er en skam, at det skal være så kompetitivt, fordi vi som samfund måske går glip af meget talent, fordi det skræmmer folk væk, når det bliver for hårdt”, siger Line Block Hansen.

Kritik af vilkårene i Danmark

Hun understreger, at det ikke skal opfattes som en kritik af sin tidligere arbejdsplads, men det er en kritik af de generelle vilkår for forskerne i Danmark, som det har udviklet sig de sidste 10-15 år.

“Min chef på AU har ikke banket på min dør og sagt: Nu skal du finde nogle penge og publicere flere artikler, ellers bliver du fyret. Men det blev mere og mere italesat, at vi skulle hente flere projekter hjem, fordi der hele tiden blev skåret i vores basisbevillinger”, siger hun.

Ifølge Line Block Hansen blev der regelmæssigt sendt statistikker rundt, hvor det fremgik, hvor mange projektmidler hver forsker havde fået ja til, og hvor mange artikler de havde fået publiceret i tidsskrifter.

Selvom der ikke var navne skrevet på, ved man jo selv, hvor man ligger i forhold til de andre, siger hun.

De, der blev tilgodeset med

engangsvederlag ved de årlige lønforhandlinger, var primært også dem, der hentede projekter hjem og skrev mange artikler, mens det ikke gav noget i lønningsposen at udføre myndighedsbetjening eller bruge tid på at diskutere ansøgninger og artikler med andre.

Skal blive bedre til at hjælpe

Set i bakspejlet siger Line Block Hansen, at hun kan se, at det er enormt vigtigt allerede som ph.d. og postdoc at få struktur på, hvordan man søger fondsmidler og kommer under vingerne hos en seniorforsker, der kan lære en systemet at kende og skrive en på som medansøger.

Det var der ikke tradition for, da hun var ansat, men hun ved ikke, om det hele er sat mere i system i dag.

“Jeg følte mig på bar bund og manglede struktur og støtte. Det er svært som ung forsker at skulle bære det hele selv”, siger hun og tilføjer, at det er svært at se en løsning, da det er en kamp om ressourcer.

“Sat lidt på spidsen kæmper du for dit levebrød, men måske kunne forskerne blive bedre til at hjælpe hinanden med at søge om midler, så det hele bliver en mere konstruktiv proces”, siger Line Block Hansen.

Hun er glad for at arbejde i et helt andet miljø i De Økonomiske Råd, hvor sekretariatet samlet står bag det udførte arbejde, hvor man så at sige spiller hinanden gode, og hvor man ikke er tvunget til at rende efter pengene. Rapporterne, de udarbejder, skal være af høj kvalitet, de har travlt, men hun føler, at der er tid til at løse opgaverne tilfredsstillende.

“Jeg elsker forskningen, men jeg forstår godt, hvis mange overvejer at søge væk, som jeg selv gjorde. Du skal kæmpe for din plads, og det er bestemt ikke et 37-timers job. Det er nok tæt på det dobbelte”, slutter hun. ■

Universiteterne i økonomiklemme – eksterne penge æder de frie midler

Universiteterne er havnet i en ond cirkel, hvor følgeomkostningerne ved eksternt finansierede forskningsprojekter lægger beslag på en stigende del af deres basismidler.

Det lyder umiddelbart som en gigantisk succeshistorie for dansk forskning. Universiteterne henter flere og flere penge til forskningsprojekter fra eksterne kilder som fonde, virksomheder og EU.

I 2007 udgjorde de eksterne midler samlet 4,74 mia. kr., men i 2017 var de steget til 9,60 mia. kr.

Men succesen har en bagside. For mens de eksterne midler er steget med mere end 100 procent på ti år, er de såkaldte basismidler, altså pengene, som universiteterne modtager fra staten til driften, som de selv kan disponere over, stagneret, så de to indtægtskilder nu er lige store.

Det er for det første et problem, fordi de eksterne midler gives til forskningsprojekter med en begrænset varighed. Hvis universiteterne vil undgå at afskedige forskerne, når pengekassen til projektet er tom, kræver det tilstrækkeligt med basismidler eller et konstant flow af nye eksterne bevillinger. Det betyder, at det i dag er en forventning eller direkte et krav til forskerne, at de selv skaffer eksterne midler, hvis de fortsat vil være ansat.

Det fører til en voldsom konkurrence om midlerne, og man kan i dag se succesrater på helt ned til 4-10 procent i visse forskningsråd og fonde.

Koster 74 kr. at modtage 100

Den ændrede balance mellem eksterne penge og basismidler giver også universitetsledelserne store hovedbrud,

fordi de eksterne bevillingsgivere kun i begrænset omfang dækker universiteternes følgeomkostninger ved de eksterne forskningsprojekter. Det fortæller Bo Jellesmark Thorsen, Institutleder og professor ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet, der har skrevet et indlæg om problematikken til tidsskriftet Samfundsøkonomen.

De indirekte omkostninger omfatter poster som husleje, HR, økonomistyring, service, drift og it-udstyr, der kan være ganske betydelige.

KU har eksempelvis sammen med revisorfirmaet Deloitte Consulting afdækket, at universitetet bruger 74 kr., hver gang det modtager 100 kr. i eksterne midler.

Til sammenligning giver forskningsrådene typisk 44 procent til dækning af indirekte omkostninger, EU 25 procent, og mange private fonde afsætter betydeligt færre midler til dækning af indirekte omkostninger.

På fakultetet Science, hvor Bo Jellesmark Thorsens institut har hjemme, modtager de eksterne forskningsbevillinger på over 1,11 mia. kr. årligt. Det betyder, at fakultetet skal finansiere indirekte omkostninger for mere end 500 mio. kr., som kun kan tages fra undervisningsindtægterne på ca. 480 mio. kr. og basistilskuddet på ca. 1,13 mia. kr.

Ledelsen har begrænset handlerum

Det efterlader ifølge Bo Jellesmark Thorsen ledelsen med et begrænset

antal mere eller mindre ubehagelige handlemuligheder, hvis økonomien skal hænge sammen.

Ledelsen kan omdirigere basismidler fra områder med færre eksterne bevillinger til områder med flere eksterne bevillinger. Det indebærer imidlertid en reduktion af forskningsaktiviteterne de steder, hvor midler tages fra, og dermed kommer det ikke til at bygge på faglige, strategiske beslutninger hvilke fagområder universiteterne ønsker at opretholde forskning inden for. Forskerne kan også sættes til at undervise større hold, men det risikerer at gå ud over uddannelseskvaliteten.

Undervisningsopgaver kan flyttes over på de medarbejdere, der er ansat på eksterne midler, og dermed reducere behovet for fastansatte forskere til undervisningen, eller man kan i større grad finansiere de fastansatte med eksterne midler for på den måde at reducere omkostninger til nye projektansatte.

“Begge tiltag har en vis budgetmæssig effekt, men jo mere de forfølges, jo større pres på forskerne og jo større risiko for ustabile fagmiljøer, hvor fald i mængden af eksterne bevillinger på samme tid rammer forskningsaktiviteterne og evnen til at løfte fagmiljøets undervisning. Samtidig falder jobsikkerheden for fastansatte forskere, og det skader universiteternes ry og rygte og fremtidige muligheder for rekruttering af talent”, skriver Bo Jellesmark Thorsen i tidsskriftet Samfundsøkonomen.

I 2007
udgjorde
de eksterne
midler samlet
4,74 mia. kr.,
men i 2017 var
de steget til
9,60 mia. kr.

Kan ende som forskerhoteller

Tænk tanken DEA har advaret om, at de danske universiteter risikerer at få karakter af "forskerhoteller", hvor basismidler hovedsageligt anvendes til at understøtte eksternt finansierede aktiviteter, hvis der ikke handles. Det efterlader ikke et tilstrækkeligt råderum til at understøtte forskningsområder, som fx kan være vigtige for uddannelserne, erhvervslivet og samfundet, men som af forskellige årsager ikke formår at tiltrække eksterne bevilninger. Universiteterne har for eksempel nedlagt mange små sprogfag de seneste år.

"Hvis universiteterne får karakter af "forskerhoteller", hvor interne og eksterne midler i stort omfang tilfalder et relativt smalt felt af velfinansierede forskningsområder, er der risiko for at udsulte fremspirende forskningsmiljøer og -talenter, som på sigt kan udvikle sig til nye spydspidsmiljøer", lyder advarselen fra Maria Theresa Norn, analysechef i DEA og seniorforsker på AU, samt Jeppe Wohler, programleder i DEA, i et nyligt debatindlæg i Altinget.

Maria Theresa Norn mener, at øgede offentlige basismidler er en del af svaret på udfordringen i lyset af den langt større relative stigning i eksterne bevillinger fra især private fonde. Hun siger dog, at man ikke kan skyde hele skylden på fondenes manglende vilje til at betale alle de afledte omkostninger. Hun oplever, at fondene er åbne for at snakke om tingene og dække mange af de afledte omkostninger ved de aktiviteter, de støtter, men at de vil have dokumentation for, hvordan pengene bliver brugt, så universiteterne skal blive mere transparente i forhold til deres udgifter.

Fem udviklingstendenser presser basismidlerne

Ifølge Maria Theresa Norn handler det også om, hvordan universiteterne planlægger og fordeler midlerne internt. Eksempelvis fordeler flere af universiteterne deres basismidler internt, ud fra hvordan institutterne klarer sig på visse parametre, herunder hvor mange eksterne midler de skaffer, og det giver

institutterne et incitament til at jage endnu flere eksterne penge, da de ellers taber terræn internt på universitetet.

Forskningsgruppeledere har også et stort incitament til at skaffe flere midler, fordi de har ansvaret for at sikre, at der er løn til juniorforskerne, der arbejder på deres projekt.

Maria Theresa Norn tilføjer, at en DEA-analyse fra 2019 viser, at de afledte omkostninger ved den øgede eksterne finansiering kun er den ene af mindst fem grunde til det øgede pres på basismidlerne.

De andre er: 1. Det stagnerende basistilskud og omprioriteringsbidraget i 2016. 2. Et stigende antal universitetsstuderende og faldende taxametertilskud per studerende, hvilket flere steder i sektoren skaber udfordringer i form af underfinansierede uddannelser. 3. Stigende huslejemkostninger på nogle universiteter og voksende forskningsudgifter inden for fx en række infrastrukturkrævende forskningsområder. 4. En voksende portefølje af opgaver, herunder at styrke nyttiggørelsen af forskningsresultater og samspillet med det omgivende samfund.

Daværende uddannelses- og forskningsminister Tommy Ahlers (V) oprettede i 2018 Forum for Forskningsfinansiering, der består af medlemmer fra en række af de store private fonde, formændene for de tre offentlige fonde og rektorer fra de otte universiteter. Forummet, der blandt andet skal diskutere udfordringerne i forbindelse med de indirekte omkostninger ved eksternt finansierede forskningsprojekter, er dog blevet kritiseret for nøleri, da der ikke blev afholdt møder i en længere periode. ■

Glemsomhed, ond vilje eller bare dumhed?

For få år siden skulle alt og alle internationaliseres. Vi skulle lære at begå os i den globale vidensøkonomi, oprette verdensklasseuniversiteter, studere et semester i udlandet og nyde godt af Erasmus-programmerne. I dag lyder der andre og langt mere nationalpopulistiske toner. Væk med SU til udenlandske studerende og farvel til engelsksprogede uddannelser. Danske uddannelser er for danskere!

Akkompagneret af Globaliserings- og Innovationsrådenes glade budskaber om den kreative vidensøkonomis gennembrud i nullerne var man i uddannelses- og forskningspolitikken meget begejstret for at vende blikket udad mod den store verden ved indgangen til det nye årtusinde.

Skiftende regeringer af både borgerlig og socialdemokratisk observans talte florumvudent om, at det drejede sig om at lære at begå sig på globaliserings konkurrenceprægede arenaer, hvor netop uddannelse og forskning blev anset for at være de afgørende parametre. Derfor skulle begge dele internationaliseres. Både danske og udenlandske studerende og forskere skulle være mobile og tilskyndedes til lystigt og nysgerrigt at botanisere i hinandens vidensinstitutioner med studiestøtte i baglommen. Moduler og ECTS-point fra Bologna, London og Berlin kunne tages med hjem, og herhjemme kunne man muntre sig på hold med studerende fra mange andre lande. Forskere skulle indgå i internationale netværk, publicere i internationale tidsskrifter og være på netværkskollegiale forskningsophold i den store verden. Universiteterne skulle være i verdensklasse, og viden produceres, tilegnes og spredes til hele verdens nytte og frelse.

I dag – efter finanskrisen og med trumpismen, Brexit, højrepopulismen, Orban, Erdogan m.m. i frisk erindring – synes piben at have fået en ganske anden lyd især hvad uddannelse angår. I Danmark går den socialdemokratiske regering til aktiv kamp imod “den alt for liberale” SU-ordning, der bliver “misbrugt” af udenlandske studerende,

der sikkert ikke har tænkt sig at blive boende og arbejde her i landet og betale skat efter endt uddannelse. Regeringen og Dansk Folkeparti bryder sig heller ikke om engelsksprogede uddannelser. De bliver barberet ned til sokkehølderne på universiteterne og på Københavns Erhvervsakademi (KEA).

Det gøres svært og mindre attraktivt at komme til at studere i Danmark – for både EU-borgere og folk fra andre steder på kloden. Endnu mindre bryder regeringen sig om såkaldte internationale eliter og kosmopolitiske storbyuniversiteter. Uddannelserne skal i stedet spredes rundt i hele landet. Udflytningerne skal ske indenlands. Internationaliseringsideologien er gjort tavs og erstattet af en nationaliseringsideologi, der tænker i national sammenhængskraft mellem by og land, ikke gennem kultur- og værdipolitik, men gennem uddannelsespolitik.

Konceptuel, instrumentel og nationalistisk uddannelsespolitik

Uddannelsespolitik i dag drejer sig om at producere afsættelige og innovative kandidater til det nationale arbejdsmarked, hvor statens investering kan betales tilbage gennem indkomstskatten. Det betyder, at uddannelsespolitikken i stigende grad renses for internationale ambitioner og muligheder. Hvad udadtil kan risikeres at tabes, skal tilsyneladende opskrives i betydning indadtil. Så pyt være med at det hele er vildt glemsomt og selvmodsigende. De fleste politiske beslutningstagere og aktører inden for feltet synes stadigvæk, det er fedt, hvis danske studerende tager et semester i udlandet, og hvis danske forskere tildeles bevillinger fra eksempelvis EU's rammeprogram for forskning og innovation, Horizon 2020.

Regeringen og Dansk Folkeparti bryder sig ikke om engelsksprogede uddannelser, der bliver barberet ned til sokkeholderne på universiteterne og på Københavns Erhvervsakademi (KEA), skriver kronikørerne. Her ses Peter Skaarup fra Dansk Folkeparti under Folkemødet i Allinge på Bornholm den 16. juni 2012.

Men samtidig ønsker de at lukke grænserne for en friere bevægelighed af internationale studerende, der ikke skal have mulighed for at lukrere på "vores" systemer.

De politiske bestræbelser på at internationalisere uddannelses- og forskningspolitikken har bestemt ikke kun været en dans på roser eller entydigt positive. Især ikke hvis man ser dem i sammenhæng med transnationaliseringen af skole- og uddannelsespolitikken og de effekter, internationale sammenligninger, standarder og terminologier (fx Bologna-processen) har haft i den nationale uddannelses- og forskningspolitik. Det er heller ikke entydigt positivt, at engelsk i dag er blevet internationaliseringens nye globalsprog, hvilket i praksis betyder, at al kommunikation skal foregå på engelsk, som var det et neutralt medie. Det er det på ingen måde, for med det engelske sprogs hegemoni følger også et konceptuelt hegemoni, der i lighed med fx PISA ser bort fra den

sproglig-kulturelle og historiske kontekst for såvel uddannelse som forskning. Det gælder ikke mindst på det pædagogiske og uddannelsesvidenskabelige

område, hvor "education" er blevet det nivellerende videnskabelige overbegreb, som lader hånt om kontinentale og nationale semantikker og pædagogiske sondringer mellem opdragelse, undervisning og dannelse. De lader sig netop ikke indfange af dét begreb "uddannelse", som man i internationaliseringens øjemed har valgt at oversætte "education" med på dansk.

Ikke desto mindre har den frie bevægelighed i det internationale uddannelseslandskab på mange måder skabt horisontudvidelser, og man kan derfor undre sig over regeringens uddannelsespolitik – ikke mindst set i lyset af dette års netop offentliggjorte lister over optaget på de videregående uddannelser; thi de kommende studerende vil bestemt ikke uddanne sig på landet, men søger i stedet i stort tal til byerne.

Samtidens studerende er i dén grad blevet formet i globaliseringens og internationaliseringens lys og synes at se sig selv som aktører i et kosmopolitisk univers præget af gigantiske udfordringer. Tænk blot på den globale ulighed og den grænseoverskridende og -indifferente klimakrise. De er ikke bange for at møde og håndtere forskelle mellem nationer (internationalt) – og de er rede til at gøre op med "ligemageriet" i tidens danske uddannelsespolitik, hvor frugtbare internationale mellemværender i stigende grad bliver skyllet ud med badevandet, selvom de er påkrævede som aldrig før.

Så med den igangværende nationale kovending i uddannelsespolitikken er det intet mindre end utåleligt, at vi nu tilsyneladende skal nøjes med at genbesøge fortidens erfaringer med "den nationale dannelse" og idylliseret fortidig "sammenhængskraft". Er regeringens uddannelsespolitik ramt af glemsomhed, styret af ond vilje eller simpelthen bare dumhedens inkarnation på Tinge? ■

AAU HAR FÅET NY PROREKTOR

Professor **Anne Marie Kanstrup** fra Institut for Planlægning har overtaget rollen som prorektor på Aalborg Universitet. Anne Marie Kanstrup er et kendt ansigt på AAU, hvor hun siden 2001 – med en enkelt afstikker på Professionshøjskolen UCN – har haft sin faste gang som både ph.d.-studerende, professor MSO på Institut for Kommunikation og Psykologi og senest professor på Institut for Planlægning.

Rektor Per Michael Johansen oplyser, at valget er faldet på Anne Marie Kanstrup, fordi hun både har de faglige og personlige kompetencer, der matcher jobbet, og fordi hun kompetencer den øvrige ledelse.

“Vi har valgt Anne Marie Kanstrup, fordi hun har en stærk profil og baggrund for jobbet. Hun har et indgående kendskab til AAU, et stort engagement og klare visioner for uddannelsesområdet. Hendes særlige kompetencer vil blandt andet komme i spil i forbindelse med etableringen af den tværgående enhed for PBL og i videreførelse af den digitale indsats på undervisningsområdet. Jeg er sikker på, at Anne Marie Kanstrup kommer til at spille en stor rolle for, hvordan vi bedst udvikler vores uddannelser, så de matcher de behov, der er på arbejdsmarkedet. Netop det er der stort fokus på både fra politisk side og fra de uddannelsessøgendes side. AAU skal også fremadrettet have et meget opmærksomt blik på, hvordan vi kan tilbyde uddannelser, der er tæt på virkeligheden. Det er jeg overbevist om, at vores nye prorektor vil medvirke til at sikre”, udtaler Per Michael Johansen.

Anne Marie Kanstrup er startet i sin nye stilling allerede fra den 15. juni for at sikre en solid overlevering fra den konstituerede prorektor Jeppe Emmersen.

I den kommende tid er der to meget vigtige opgaver for AAU på uddannelsesområdet, som den nye prorektor skal medvirke til at løse i fællesskab med resten af organisationen.

“Universitetet er midt i en udrykning af det justerede kvalitetssystem, som skal være på plads, før en genakkreditering kan finde sted. Det vil naturligvis også fylde meget, at regeringen har meldt en omfattende plan for decentralisering af uddannelser ud – herunder en reduktion på optaget i de fire store uddannelsesbyer”, udtaler Per Michael Johansen.

DANSK TOPFORSKER SKIFTER FRA OXFORD TIL ITU

Professor **Bent Flyvbjerg**, der er verdens førende og mest citerede forsker inden for Project og Program Management, herunder forskning i it-projekter, forlader nu en stilling som BT Professor og Chair i Major Programme Management ved Oxford University for at blive Villum Kann Rasmussen-professor ved IT-Universitetet i København.

Det er en bevilling på 30 millioner kr. fra Villum Fonden, som har gjort det muligt at rekruttere den internationale topforsker til ITU.

“Et Villum Kann Rasmussen-professorat

er det ypperste i min verden. Det er derfor med stor ydmyghed og ære, jeg takker Villum Fonden og IT-Universitetet for denne enestående mulighed for at videreføre min forskning i Danmark”, udtaler Bent Flyvbjerg.

Bent Flyvbjerg er verdenskendt for sin forskning i projektplanlægning og ledelse, hvor han har indkredset det særlige ved megaprojekter – megaprojekternes anatomi. Ved at sammenligne planer med faktiske resultater har han dokumenteret, hvad han kalder “The Iron Law of Megaprojects”: “Over time, over budget, under benefit, over and over again”. Statistisk set er det sjældent, at megaprojekter er færdige til tiden og holder budgettet. På Oxford University har Bent Flyvbjerg og hans team udviklet den største forskningsbaserede database i verden om it-projekters performance for at teste teorier om risici i it-investeringer, hvor mange omkostninger ofte eksploderer.

“Digitalisering i bred forstand er vigtigere end nogensinde, og næsten alle store projekter indeholder i dag en central it-komponent. Med professor Bent Flyvbjergs flytning fra Oxford til ITU står Danmark stærkere på digitaliseringsfronten og på forståelsen af grænseområdet mellem it og store projekter”, siger bestyrelsesformand Jens Kann-Rasmussen fra Villum Fonden.

Ambitionen med fondsbevillingen er at gøre København til et internationalt førende centrum for forskning i IT Program Management. Målet er at bidrage til udvikling af ledende grundforskning på området og til mere avanceret og effektiv digitalisering på tværs af sektorer til gavn for samfundsudviklingen internationalt og i Danmark.

ØKONOMISK INSTITUT PÅ CBS FÅR NY INSTITUTLEDER

Foto: KLI

Det er en forsker med en international baggrund og en interesse for både økonomi og psykologi, som fremover skal stå i spidsen for Institut for Økonomi (ECON) på CBS. Valget er faldet på den

44-årige økonom **Alexander Sebald**, der 1. september skifter tilværelsen som lektor på Københavns Universitet ud med jobbet som institutleder på CBS.

Han medbringer mangeårig erfaring som forskningsgruppeleder, leder af eksternt finansierede projekter samt vejleder og underviser, hvor han har fået prisen som årets underviser på sit institut. Alexander Sebald har derudover været leder af både Den Videnskabetiske Komite på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet og Økonomisk Institut på Københavns Universitet. Han ser frem til i de kommende år at fortsætte den gode udvikling af ECON på CBS.

“Jeg har i mine forrige stillinger både arbejdet sammen med og ledet mennesker med meget forskellige interesser. Jeg har lært, at jeg synes godt om at motivere mennesker og at skabe et levende forskningsmiljø, der er inkluderende, inspirerende og frugtbar. Selvom jeg er en aktiv forsker og underviser, brænder jeg meget for denne mulighed for at lede instituttet og videreudvikle det i et fællesskab”, udtaler Alexander Sebald.

Han tiltræder 1. september, hvor han erstatter Lars Peter Østerdal, der fortsætter som professor på ECON.

FOND GIVER 50 MIO. KR. TIL NYT FORSKNINGSSKIB

DTU's nye ocean- og arktisgående forsknings-skib, Dana V, har modtaget en donation på 50 mio. kr. fra Aktieselskabet Dampskibsselskabet Orient's Fond til at udvide sin planlagte kapacitet.

Konkret betyder Orient's Fonds bevilling, at skibet nu skal forlænges med 3 meter i forhold til de oprindelige planer, hvilket giver plads til at etablere faciliteter, der varigt vil kunne fungere som platform for maritim uddannelse, forskning og innovation inden for maritime teknologier – i tillæg til skibets kerneopgave som moderne havforsknings-skib for alle Danmarks havforskere.

Bevillingen fra Orient's Fond supplerer en nylig bevilling fra A.P. Møller Fonden på ligeledes 50 mio. kr. Derudover supplerer donationerne fra de to fonde statens investering på 170 mio. kr. og DTU's egen investering på 100 mio. kr.

DTU forventer, at forsknings-skibet med sit varierede sejladsmønster, sejlad i flere typer farvande og is og forholdsvis korte togter vil være egnet som platform for forskning, udvikling, test og afprøvning af mange af fremtidens maritime teknologier til fx at reducere støj i vandet, optimering af sejlsads eller rensning af ballastvand. Det er en helt ny dimension at tænke ind i et forsknings-skib, mener Fritz Köster, institutdirektør på DTU Aqua.

Dana V skal efter planen afløse det gamle Dana IV, der med 40 år under kølen er udtjent som forsknings-skib, når det står klar om cirka fire år. Det er DTU Aqua, der – ligesom med det gamle Dana – har det overordnede ansvar for skibsdriften.

RUC ANSÆTTER NY VICEDIREKTØR FOR UDDANNELSE & STUDERENDE

Roskilde Universitet har ansat ny leder af universitetets uddannelsesafdeling RUC Uddannelse & Studerende.

Valget er faldet på **Trine Sand**, som kommer fra en stilling som centerchef for Kvalitet & Styring på Politiskolen under Rigspolitiet. Før det var hun chef for international uddannelse på Københavns Universitet.

Hun har mere end 20 års erfaring i at arbejde med videregående uddannelser, uddannelses-administration, forandringsprocesser, strategi og ledelse.

“Med Trine Sand har vi rekrutteret en fagligt meget stærk og visionær vicedirektør for RUC Uddannelse & Studerende. Jeg ser frem til at få hendes drivkraft og ambitioner for Roskilde Universitet med på ledelsesholdet”, siger universitetsdirektør Peter Lauritzen.

Trine Sand ser med store forventninger frem til at tiltræde stillingen og blive en del af ledelsen på universitetet.

“Roskilde Universitet har en meget stærk og tydelig uddannelsesprofil, vægter uddannelse

højt og er ambitiøs på området. Et klart udtryk for den ambition vidner arbejdet med kandidatreforamen om. Jeg ser meget frem til samarbejdet med ledelsen, RUC Uddannelse & Studerende og institutterne om dette – og selvfølgelig om uddannelsesdagsordenen generelt. Og så glæder jeg mig først og fremmest til at komme i gang", udtaler hun.

NY AU-PROFESSOR FORSKER I INTERNETTETS STØRSTE GORDISKE KNUDER

Foto: Peer Kiercke

Daniel Lucani Rötter er blevet udnævnt til professor på Institut for Elektro- og Computerteknologi på Aarhus Universitet, hvor han forsker i, hvordan vi løser nogle af internettets største gordiske knuder.

En af dem er den eksplosive vækst i informationsstrømmen, der gør, at verdens befolkning genererer ca. 2,5 mio. terabyte data hver eneste dag. Med forventet flere hundrede milliarder flere elektroniske enheder koblet til internettet inden for det næste årti vil det tal kun stige.

Med den eksplosive vækst i data følger et stigende energiforbrug. Elforbruget for netværk og datacentre stiger tre gange så hurtigt som det gennemsnitlige elforbrug og kan potentielt tegne sig for en femtedel af det samlede globale forbrug af elektricitet inden 2030.

Daniel Lucani Rötter forsker i at komprimere, transportere, lagre og sikre data og er dermed en af dem, der forsøger at dæmme op for den syndflod af data, der allerede er begyndt at skabe flaskehalse på nettet.

I samarbejde med andre forskere fra Aarhus Universitet, Massachusetts Institute of Technology (MIT), universitetet i Neuchâtel, Schweiz, og Boston University har professoren været frontløber inden for en kompressions-teknologi kaldet Generalized Deduplication, som leverer hurtig adgang til data egnet til sensorer, servere og netværksswitcher. Desuden giver teknologien mulighed for at komprimere på tværs af data fra meget forskellige enheder uden koordinering og dermed udnytte dataligheder mellem dem.

Det, der gør fremgangsmåden unik, er, at det er muligt at læse det komprimerede indhold og endda udføre dataanalyse og maskinlæring direkte på komprimerede filer. Nuværende metoder kræver, at systemet dekomprimerer filen som helhed, før man kan få adgang til filens indhold.

Daniel Lucani Rötter er født og opvokset i Caracas, Venezuela. Han er uddannet elektrotekniker fra Simón Bolívar-universitetet og flyttede senere til USA, hvor han tog en ph.d. fra MIT i elektroteknologi i 2010. Han kom til Aalborg Universitet i august 2012 og blev ansat som lektor på Aarhus Universitets daværende Institut for Ingeniørvidenskab i 2017. Ud over at være professor er han i dag viceinstituttleder for talentudvikling og ekstern funding og sektionsleder for forskningssektionen Kommunikation, Kontrol og Automation på Institut for Elektro- og Computerteknologi.

Professor Rötter er involveret i flere videnskabelige projekter, bl.a. det internationale Horizon 2020-fundede IoTalentum, der går ud på at uddanne unge forskere inden for IoT. Han

er ligeledes chefforsker i cybersikkerheds- og cloud-storage-virksomheden Chocolate Cloud, som han selv har været med til at starte op i 2014.

STOR FONDSBEVILLING TIL NYT SDU-CENTER

Samfonden har bevilget 8.961.700 kroner til et projekt omkring styrkelse af børn og unges åndelige-eksistentielle sprog og dannelse. Bevillingen skal munde ud i etablering af "Center for Åndelig-Eksistentiel Omsorg og Dannelse" på Forskningsenheden for Almen Praksis ved Institut for Sundhedstjenesteforskning, Syddansk Universitet, under ledelse af **Niels Christian Hvidt**, der er Danmarks første professor i eksistentiel og åndelig omsorg.

Forskningsprojektet placeres ved Forskningsenheden for Almen Praksis, da projektet er bredt funderet og rettet mod børn og unge i svære situationer. En problemstilling, hvor den praktiserende læge typisk er forankringspunkt for samfundets hjælp og støtte.

Tidligere studier bekræfter, at børn af alvorligt syge forældre har betydeligt større risiko for at udvikle følelses- og adfærdsmæssige problemer end jævnaldrende kammerater med raske forældre, og de kan som følge heraf udvikle permanente problemer med tillid og relationer til andre mennesker. Forældres død øger risiko for depression, posttraumatisk stress, affektive lidelser, behov for antidepressiv medicin, fysiske sundhedsproblemer og øget dødelighed senere i livet. Børnenes præstationsevne og sociale relationer i forbindelse med skole og uddannelse er også i væsentlig risiko for at blive forringet.

Alle disse risici kan dog reduceres betragteligt, såfremt de ramte børn og unge bliver støttet af voksne og får mulighed for at tale om deres åndelige-eksistentielle tanker i tiden frem til og efter forældres sygdom eller eventuelle død. Denne viden peger på vigtigheden af at varetage børn og unges åndelige-eksistentielle omsorgsbehov, når de er i svære livssituationer som fx forældres alvorlige sygdom, og ligeså ruste børn og unge til livet ved at styrke deres åndelige-eksistentielle dannelse og sproglighed.

Den nye viden skal danne grundlag for indsatser på skoleområdet og sundhedsområdet, herunder på hospicer, palliative afsnit og i psykologisk og almen praksis.

Projektet forløber over tre år og er en opfølgning på et etårigt pilotprojekt (2021) støttet af BorgFonden.

TYSKER I SPIDSEN FOR DET EUROPÆISKE FORSKNINGSRÅD

Foto: European Research Council

Den tyske professor **Maria Leptin** er af Europa-Kommisjonen blevet udnævnt til præsident for Det Europæiske Forskningsråd (ERC), der blev nedsat af EU i 2007 og årligt uddeler forskningsmidler i fri konkurrence mellem forskere fra hele Europa.

Maria Leptin er professor i udviklingsbiologi og immunologi. Hun er leder af en

forskningsgruppe på universitetet i Köln såvel som i European Molecular Biology Laboratory (EMBL) i Heidelberg. I 2010 tiltrådte hun som leder af European Molecular Biology Organisation (EMBO).

Den nye præsident tiltræder stillingen i ERC 1. oktober, hvor hun afløser den midlertidige ERC-leder, professor Jean-Pierre Bourguignon.

Jean-Pierre Bourguignon har siden april 2020 været indsat som midlertidig præsident, da den italiensk-amerikanske topforsker Mauro Ferrari forlod posten efter blot tre måneder.

Ferraris fratredelse skyldtes grundlæggende uenigheder mellem ham og resten af forskningsrådet omkring, hvilken rolle ERC skulle spille under coronapandemien.

Bourguignon har kæmpet for forskningsrådets økonomiske midler, da Europa-Kommisjonen havde foreslået at spare på forskning.

I juli 2020 indgik EU-landene en aftale på i alt 13,580 milliarder kroner. Aftalen omfattede både EU's budget for 2021 til 2027 og en ny genopretningsfond, som skal hjælpe medlemslandene igennem den økonomiske krise.

I forbindelse med at Maria Leptin blev præsenteret som ny præsident, lød det, at Det Europæiske Forskningsråd i EU-budgettet 2021-2027 står til at modtage 16 milliarder euro til Horizon Europe. En stigning på 22 procent i forhold til Horizon 2020.

ÅRETS HISTORISKE FORSKNINGSRESULTAT FUNDET

Den Danske Historiske Forening har udvalgt tobindsværket "Grov konfækt – Tre vilde år med trykkefrihed 1770-73" skrevet af **Henrik Horstbøll, Ulrik Langen og Frederik Stjernfelt** til Årets

Historiske Forskningsresultat 2021.

Prisen blev indstiftet i 2017 og uddeles altså for fjerde gang for at anerkende videnskabelig kvalitet og anspro for til fremragende faghistorisk forskning.

Henrik Horstbøll er i dag tilknyttet Lunds Universitet som professor emeritus, han har været ansat ved Det Kongelige Bibliotek som forskningsbibliotekar og blev dr.phil. i historie ved Aarhus Universitet i 1999.

Ulrik Langen har siden 2012 har været professor i 1700-tallets historie ved Københavns Universitet, og Frederik Stjernfelt er professor i videnskabsteori, idéhistorie og semiotik ved Aalborg Universitet.

Vinderen findes på baggrund af indstillinger fra de historiske fagmiljøer og fagbogsforlag. Genremæssigt omfattede de denne gang fortrinsvis monografier og afhandlinger. Dansk historie dominerer igen i år, ja, faktisk omhandler alle på nær et af de indstillede værker Danmark, eller Danmark i verden, fra bronzealderen til det 20. århundrede.

I motiveringen for at give årets pris til "Grov konfækt" står der blandt andet:

"I et felt af overordentlig stærke kandidater var udvalget ikke i tvivl om, at prisen denne gang skulle gå til en udgivelse, der på alle måder kan betegnes som et storværk. Ikke alene hvad angår omfang, udstyr og skrivestil, men også – og i denne sammenhæng i særdeleshed – rent indholdsmæssigt. Der er nemlig tale om en af de vigtigste udgivelser om

1700-tallets historie i mange år, og værket vil blive stående som et uomgængeligt referenceværk om de tre formative år i ytringsfrihedens danmarkshistorie, 1770-1773, hvor censuren blev ophævet, og den totale ytringsfrihed rådede og gav anledning til en eksplosion af trykte skrifter, især i København. Det er en fortælling, som ikke bare er interessant i sin egen ret, men som samtidig trækker tråde helt frem til i dag, hvor fænomenet finder sin parallel i nutidens sociale medier, og hvor nogle af de samme reaktionsmønstre genlyder i nutiden mediedebatter".

COVID-19-FORSKER BLIVER PROFESSOR

Foto: Tommy Foghmar

Martin Tolstrup er blevet udnævnt til professor ved Institut for Klinisk Medicin på Aarhus Universitet. Det giver ham mulighed for at intensivere sin forskning i vacciner og antistoffer og dermed finde bedre behandlingsmuligheder til patienter med svære infektioner.

Når vi bliver angrebet af virus som Covid-19, producerer vi antistoffer i blodet for at bekæmpe sygdommen. Men for personer med kroniske lidelser skal immunsystemet have hjælp. Martin Tolstrup forsker i, hvilke behandlingsmuligheder der gør os i stand til at bekæmpe virusinfektioner bedst.

I den sammenhæng handler det om at hjælpe vores immunsystem, og her har især en effektiv vaccine meget stor betydning. Martin Tolstrup undersøger derfor sammenhængen mellem vaccination med RNA-vacciner fra Moderna og Pfizer-BioNTech og den immunitet og graden af beskyttelse, som vi opnår mod Covid-19.

Martin Tolstrup forsker desuden i anvendelse af specifikke antistoffer til behandling af både COVID-19 og patienter med kroniske virusinfektioner som HIV-1, hvor immunsystemet har ekstra brug for hjælp for effektivt at fjerne infektionen.

FOND GIVER 41 MIO. KR. TIL OTTE FORSKNINGSPROJEKTER

Foto: Velux Fonden

Hvordan påvirker kedsomhed menneskers velvære i hverdagen? Hvordan smitter kunstig intelligens (KI) af på kommunikationens faglige skøn og etiske vurderinger? Og hvordan forandrer

forestillinger om kønshormoner forståelser af køn, alder, sundhed og seksualitet? Disse spørgsmål er omdrejningspunkter i tre af de i alt otte forskningsprojekter på Københavns Universitet, Syddansk Universitet, RUC og Aarhus Universitet, der nu modtager bevillinger fra Velux Fondens kernegruppeprogram.

"Årets otte udvalgte projekter repræsenterer i al deres forskellighed netop kernen i programmet: Fri, original og nysgerrighedsdrevet human- og samfundsvidenskabelig grundforskning på højeste faglige niveau, der udvikler nye erkendelser, teorier og tilgange. Fri forskning er grundstenen for at kunne udvikle vores demokratiske samfund på et oplyst, inkluderende og bæredygtigt grundlag", udtaler **Henrik Tronier**,

programchef for det humanvidenskabelige uddelingsområde i Velux Fonden.

En kernegruppe er en tæt samarbejdende forskergruppe med typisk en eller to fastansatte seniorforskere som projektledere, evt. et antal seniorforskere og 2-3 postdocs og/eller ph.d.-studerende.

Gruppen kan bestå af forskere fra samme institut eller forskere på tværs af institutter og universiteter.

Velux Fonden inviterer hvert år human- og samfundsvidenskabelige institutter til at indsende interessetilkendegivelser med projektforslag til kernegruppeprogrammet. Forskningsprojekterne skal fungere som "trædesten" for karriereudvikling og etablering af forskningsmiljøer og styrke institutternes forskningsstrategiske udvikling og undervisning. Alle projekter, der modtager bevillinger, har været gennem to uafhængige, internationale fagfællebedømmelser i konkurrence med mange andre ansøgninger fra hele paletten af humanvidenskabelige fagområder og emner.

De otte projekter modtager bevillinger på mellem 2,5 og 5,9 millioner kr. over en fireårig periode.

Modtagerne er:

- Lektor **Stefan Pfattheicher**, Psykologisk Institut, AU
Bevilling: 5,6 millioner kroner
Projekt: Kedsomhedens oplevelse og konsekvenser
- Lektor **Ib T. Gulbrandsen**, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, RUC
Bevilling: 5,8 millioner kroner
Projekt: Strategizing communication and artificial intelligence (SCAI)
- Lektor **Tine Reeh**, Det Teologiske Fakultet, KU
Bevilling: 5,7 millioner kroner
Projekt: Melancholia – det dynamiske samspil mellem teologi og medicin i 1700-tallets Danmark-Norge
- Professor **Christian Bueger**, Institut for Statskundskab, KU, og professor **Kimberly Peters**, University of Oldenburg
Bevilling: 5,9 millioner kroner
Projekt: Havinfrastrukturer: Hvordan verdenshavene styres i dag
- Lektor **Louise Nyholm Kallestrup**, Institut for Historie, SDU (samfinansiering med DFF)
Bevilling: 2,5 millioner kroner
Projekt: Den gudfrygtige stat og trolddom i de danske riger (1559-1660)
- Professor **Charlotte Kroløkke** og professor **Karen Hvidtfeldt**, Institut for Kulturvidenskab, SDU
Bevilling: 5,9 millioner kroner
Projekt: Endocrine economies: The cultural politics of sex hormones
- Lektor **Davide Secchi** og lektor **Rasmus Gahrn-Andersen**, Institut for Sprog og Kommunikation, SDU
Bevilling: 3,6 millioner kroner
Projekt: Resiliensfaktorer i organisatoriske netværk (DRONE)
- Professor **Rebecca Adler-Nissen**, Institut for Statskundskab, KU
Bevilling: 5,9 millioner kroner
Projekt: Digital suverænit: Europæiske visioner om selvbestemmelse i en digital tidsalder.

RUNEFORSKER MODTAGER DRONNINGENS VIDENSKABSPRIS

Foto: Videnskabernes Selskab

Lisbeth M. Imer, museumsinspektør og seniorforsker på Nationalmuseet, modtager Dronning Margrethe II's Videnskabspris, der gives til en fremragende dansk forsker under 50 år, hvis forskning er inden for de videnskaber, som repræsenteres af Videnskabernes Selskab.

Tidligere prismodtagere er professor Anja Groth, professor Marie-Louise Nosch, professor Morten Heiberg, professor Bo Brummerstedt Iversen og professor Jens-Christian Svenning.

Lisbeth M. Imer får prisen for sin forskning i runer og andre ældre indskrifter med et spænd fra jernalderen til middelalderen med et omfang på hele Nordeuropa.

"Jeg er meget stolt og beæret over at være udvalgt til at modtage den fornemme pris. At jeg derudover skal have den overrakt af vores dronning, som i dén grad er velbevandret i landets kulturhistorie, og som hvert år yder en stor indsats for, at vi kan forske i og formidle kulturarven – det gør det til noget helt særligt for mig", udtaler Lisbeth M. Imer.

Videnskabernes Selskab oplyser, at valget blandt andet er faldet på Lisbeth M. Imer, fordi hun arbejder tværfagligt, da hun mener, at runeindskrifter bedst kan forstås i sammenhæng med andre skriftlige og arkæologiske kilder.

Gennem sin karriere har Lisbeth M. Imer blandt andet modtaget forskningsbevillinger fra Kulturministeriets forskningspulje, Det Frie Forskningsråd, Kultur og Kommunikation, Krogagerfonden og Carlsbergfondet.

Dronningens Videnskabspris bliver normalt overrakt i april. På grund af den aktuelle coronapandemi bliver prisen i år uddelt onsdag den 24. november 2021 af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II ved en ceremoni i Videnskabernes Selskab.

Prisen blev indstiftet af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab i 2015 i anledning af selskabets protektor H.M. Dronning Margrethe II's 75-års fødselsdag.

Prismodtageren udpeges af præsidenten i Videnskabernes Selskab efter indstilling fra medlemmer af selskabet. Med prisen følger et beløb på 100.000 kroner.

AU-LEKTOR FÅR ENDNU EN INTERNATIONAL PRIS

Foto: Simon Bynal Fischele, AU Health

Lektor **David Olagnier** fra Aarhus Universitet er blevet hædret af sine fagfæller med en EMDS Young Investigator Award. Han får prisen for sin forskning i viral immunologi, som bl.a. kommer kræft- og coronapatienter til gode. Prisen uddeles af The European Macrophage and Dendritic Cell Society (EMDS).

David Olagnier fra Institut for Biomedicin er ifølge viceinstituttleder for forskning Søren Riis Paludan blandt verdens dygtigste unge forskere inden for sit felt.

David Olagnier søger via sin forskning svar på, hvilken betydning vores stofskifte har for

vores medfødte evne til at håndtere kræft og virusinfektioner. Og hvad betyder en eventuel sammenhæng for vores immunforsvars evne til at bekæmpe infektionssygdomme?

Han forsker i nye virusser som fx Dengue, Zika og SARS-COV-2, og så bruger han genmodificeret virus til at bekæmpe kræftceller, i håbet om at flere patienter overlever kræftformer forårsaget af såkaldte multiresistente kræftceller.

I maj 2021 fik David Olagner ACS Infectious Diseases Young Investigator Award – en amerikansk talentpris.

RUC ANSÆTTER NY VICEDIREKTØR FOR HR

Foto: KEA

Miriam Skjalm Lissner er den 1. august 2021 startet som ny leder af HR-afdelingen på Roskilde Universitet. Hun kommer fra en stilling som HR- og kvalitetschef på KEA

– Københavns Erhvervsakademi, hvor hun har været i 11 år, og inden da arbejdede hun i Undervisningsministeriet i 9 år.

Hun har gennem hele sit arbejdsliv beskæftiget sig med uddannelse og de udfordringer, videregående uddannelser skal kunne håndtere i dag.

Universitetsdirektør Peter Lauritzen ser frem til samarbejdet:

"Jeg er utrolig glad for, at det er lykkedes os at rekruttere Miriam Skjalm Lissner som ny vicedirektør for HR. Hun har en virkelig stærk HR-faglig baggrund og et meget stort og bredt kendskab til de videregående uddannelser i Danmark. Jeg ser meget frem til at få en vicedirektør med Miriam Skjalm Lissners kapacitet ind i lederkredsen på Roskilde Universitet", siger Peter Lauritzen.

Miriam Skjalm Lissner ser frem til at lære Roskilde Universitet bedre at kende og blive en del af holdet:

"RUC står for mig som et ambitiøst universitet, der insisterer på at gøre en forskel og løse virkelige problemer i fællesskab med andre. Det giver mening – og gør mig samtidig ydmyg over for den opgave, jeg nu har sagt ja til. Som ny HR-vice direktør er det vigtigt for mig, at HR forstår organisationen og de kerneopgaver, som Roskilde Universitet har – kun på den måde kan vi i fællesskab finde de gode løsninger og understøtte, at universitetet når sine mål".

NY PROFESSOR BEHANDLER BLODPROPPER I HJERNEN

Claus Ziegler Simonsen er ny professor på Institut for Klinisk Medicin på Aarhus Universitet, hvor han forsker i, hvordan akut behandling af blodpropper i hjernen forbedrer patienters

mulighed for hurtig restitution. Han ønsker med sit nye professorat at sikre, at endnu flere får fjernet blodpropper og dermed har bedre chancer for at bevare deres førlighed i fremtiden.

I et aktuelt forskningsprojekt undersøger han fx, om patienterne har gavn af at blive

indlagt direkte på et hospital, hvor lægerne kan gennemføre en såkaldt trombeaktomi, dvs. suges blodproppen ud ved at indføre et kateter i lysken og op til hjernen. Behandlingen er effektiv, allerede få timer efter at en patient får konstateret en blodprop i hjernen.

Patienter oplever hurtigere restitution og færre handicap, når de får fjernet blodproppen. Og netop tiden er her en afgørende faktor. Jo tidligere trombeaktomien foretages, des større er effekten.

MARKANT DTU-PROFESSOR AFGÅET VED DØDEN

John Villadsen gik bort natten til torsdag den 22. juli 2021. Hermed sluttede en lang karriere i DTU's tjeneste.

John Villadsen blev født den 12. juni 1936. I 1959 blev han kemiingeniør fra DTU, og efter to års militærtjeneste afsluttede han sin ph.d.-grad ved DTU Kemiteknik i 1963.

Efter en postdocperiode ved Chemical Engineering ved University of Wisconsin (Madison), hvor han i samarbejde med sin vejleder Warren Stewart udviklede Ortogonal Collocation til løsning af grænseværdi-problemer, kom han tilbage til DTU Kemiteknik i 1966. Efter et par års orlov med arbejde for NIRO Atomizer i Brasilien vendte han retur til DTU Kemiteknik, hvor han arbejdede med kemisk reaktionsteknik og katalyse indtil 1984. I perioden 1976-1984 var han samtidig professor ved Chemical Engineering, University of Houston.

I 1984 tog John Villadsens karriere endnu et markant spring, da han blev udnævnt til én ud af 10 danske såkaldte "superprofessorer". John Villadsens opgave var at udvikle en stærk forskning og undervisning inden for bioteknologi, et område, han allerede var begyndt at integrere i sin undervisning i kemisk reaktionsteknik. I løbet af de næste 15 år var John Villadsen ansvarlig for det nationale center for design af bioprocesser ved DTU. Ledelsen af centeret blev i 2001 givet videre til Jens Nielsen.

I perioden 2001-2003 arbejdede DTU Kemiteknik sammen med Novozymes om at etablere et "Novozymes bioprocess Academy" ved DTU. Dette center blev etableret i samspil med det daværende BioCentrum og med et betydeligt antal ph.d.-studerende finansieret af Novozymes. Året efter modtog DTU Kemiteknik en donation fra Novo Nordisk Fonden til en professorstilling i bioproceteknik. John Villadsen påtog sig opgaven med at få området godt fra start indtil sin officielle pensionering i 2006. Også den opgave løste John Villadsen til stor gavn for DTU, og området er siden vokset så markant, at instituttets officielle engelske navn siden 2008 har været "Department of Chemical and Biochemical Engineering".

John Villadsen har siden den officielle pensionering stadig haft sin daglige gang på DTU Kemiteknik, hvor han igennem sine 15 år som "seniorprofessor" har bidraget væsentligt til instituttets faglige virke og sociale liv. Han har til det sidste været en stor inspirator for alle, og han har senest arbejdet på at sammenfatte instituttets 150-årige historie.

AU-BASERET BIOTEKFIRMA HENTER 450 MIO. KR. FRA INTERNATIONALE FONDE

Foto: Muna Therapeutics

Biotekfirmaet Muna Therapeutics, som udspringer af forskning på Institut for Biomedicin på Aarhus Universitet, har hentet 60 mio. euro svarende til 450 mio. kr. fra en række internationale fonde. Investeringen skal gå til at udvikle firmaets lægemidler mod sygdomme som Alzheimers, Parkinsons og frontotemporal demens.

Muna Therapeutics blev etableret i 2020 af lektor Simon Glerup og hans team fra Aarhus Universitet med Novo Holdings som investor. Muna er siden fusioneret med belgiske K5 Therapeutics, som er stiftet af den belgiske professor Bart De Strooper.

Ejerkredsen består af blandt andre de fem stiftere fra Aarhus Universitet lektor Simon Glerup, adjunkt Camilla Gustafsen, postdoc Joachim Vilstrup, lektor Peder Madsen og lektor Sune Skeldal. Den tæller også virksomhedens COO Anders Hindby og flere investeringsfonde, hvoraf de største er Novo Holdings, Sofinnova Partners og LSP Dementia.

Muna Therapeutics udvikler små molekyler, som kan reparere dysfunktion i hjernens nerveceller og på den måde bremse forskellige former for demens. Aarhus-laboratoriet bidrager især med forskning i proteinet progranulin, da en defekt i netop det protein giver høj risiko for at udvikle frontotemporal demens - den mest udbredte form for demens hos folk under 64 år.

Forskerholdet drømmer om at udvikle lægemidler på et marked, hvor der ikke er kommet afgørende ny medicin i mange år, selv om laboratorier verden over arbejder på det.

Forskerne bag virksomheden er stadig engageret på Aarhus Universitet, men skal også lægge arbejdstid i Muna Therapeutics.

Har du en navnenyhed, som du tænker er relevant, så send den til redaktionen på cb1@dm.dk. Vi kan ikke love, at alle kommer med, og forbeholder os ret til at redigere teksten.

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard – lah@dm.dk – Foto: Jens Dresling/Ritzau Scanpix

Bachelorministeren

Den nye uddannelses- og forskningsminister er med sin uddannelse som bachelor i statskundskab et godt eksempel på, at bachelorer også kan finde fodfæste på arbejdsmarkedet.

For tre år siden lancerede den daværende uddannelses- og forskningsminister Tommy Ahlers ideen om, at flere studerende forlader universitetet efter bachelordelen, tager ud på arbejdsmarkedet og får noget jord under neglene, inden de med et udvidet retskrav vender tilbage og tager en kandidatgrad.

Ideen blev modtaget med velvillighed, men også noget skepsis, særligt af de akademiske organisationer, som ikke lige kunne se, hvor de mange bachelorer skulle gå ud og få arbejde.

I dag tales der ikke meget om bachelorarbejdsmarkedet. Og Tommy Ahlers har da også personligt måttet erkende, at selv en driftig iværksættertype kan komme til kort, når samfundets helt store skibe skal vendes.

Men måske sidder den af Folketinget udtrådte Tommy Ahlers i dag og glæder sig over sin efterfølger på ministerposten. Jesper Petersens uddannelsesbaggrund er nemlig en bachelor i statskundskab og kun det. Et levende bevis på, at bachelorer ikke alene kan begå sig på arbejdsmarkedet, de kan komme helt derop, hvor man ikke selv skal føre sin bil, og hvor erhvervslivet betaler ens fodboldlandskampsbilletter.

En bachelorgrad i statskundskab er et udmærket grundlag for at komme ud på arbejdsmarkedet, fortæller

Anders Berg-Sørensen, der er lektor og viceinstituteder for uddannelse på Institut for Statskundskab, KU, hvor Jesper Petersen studerede frem til 2007.

“Vi ser nogle, der får det, der hedder en bachelorfuldmægtigstilling, lige

efter at de er blevet færdige som bachelorer. Og så har de et eller to år, hvor de prøver kræfter med arbejdsmarkedet. De ansættes på deres brede politologiske kompetencer – kendskab til det politiske system og politiske processer – samt særligt deres metodiske og analytiske kompetencer. En bachelor giver de brede kompetencer, mens der er nogle mere specialiserede og analytisk dybtgående funktioner, som man typisk først kan varetage, når man er blevet kandidat og har erhvervs erfaring”, fortæller han.

4 ud af 8 ministre fra Statskundskab

Men selv om statskundskabsbachelorer kan være en udmærket arbejdskraft, er ideen om bacheloransættelser aldrig for alvor slået igennem.

“Man kan konstatere, at det danske arbejdsmarked ikke har udviklet sig på en måde, der har skabt mange jobmuligheder til bachelorer. Det er ganske få steder, der er tradition for at ansætte bachelorer”, siger Anders Berg-Sørensen.

Jesper Petersen er i øvrigt den fjerde ud af de seneste otte uddannelses- og forskningsministre, der har statskundskab som uddannelsesbaggrund. Ane Halsboe-Jørgensen og Sofie Carsten Nielsen er begge kandidater fra Statskundskab på KU, mens Morten Østergaard er cand.scient.pol. fra AU.

“Vi har mange dygtige og velkvalificerede studerende, der får mange vigtige poster i samfundslivet, når de er færdiguddannede, og en ministerpost er jo også en vigtig stilling”, siger Anders Berg-Sørensen. ■

